

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXVIII.

Celovec, petek, 7. september 1973

Štev. 36 [1624]

KOROŠKI SLOVENCİ NOČEMO KAPITULIRATI!

Svojo življenjsko voljo smo izpričali s plebiscitom krvi tudi tedaj, ko nas na papirju ni bilo več

To je bila glavna izpoved 2. tovariškega srečanja v Robežu pri Apačah, kjer je bil minulo nedeljo odkrit spomenik na zgodovinskem mestu prve bitke slovenskih partizanov z nemškimi nacističnimi enotami na Koroškem. Vabilu Zveze koroških partizanov se je odzvalo okoli 2000 ljudi, bivših borcev in njihovih prijateljev z obeh strani meje. Med udeleženci mogočnega zbora so bili tudi jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Bojan Lubej, predstavniki osrednjih organizacij koroških Slovencev, veččlanska delegacija Zveze združenih borcev NOV Slovenije in predvsem Partizanski pevski zbor iz Ljubljane, ki je pod vodstvom Radovana Gobca kulturno obogatil to manifestacijo življenjske volje koroških Slovencev.

Na prireditvi je najprej spregovoril predsednik Zveze koroških partizanov Karl Prušnik-Gašper (njegova izvajanja objavljamo na posebnem mestu — op. ured.). Za njim pa je povzel besedo tudi Predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter, ki je naglasil, da je naša dolžnost, da se na tem zgodovinskem mestu spomnimo najprej tistih, ki so dali svoje življenje za svobodo, za naše pravice.

„Postavljamo spomenik na tem mestu prve borbe koroških partizanov kot opozorilo, da se je za svobodo in mir treba vedno znova boriti ter ju ščititi, kadar sta v nevarnosti,“ je poudaril govornik. „Ta spomenik pa postavljamo tudi kot pomnik našega doprinosa za osvoboditev Avstrije.“ Ko je bilo podobno poudarjeno lani ob odkritju spomenika na Kamlju, je koroški nemški list zapisal, da je to nov aspekt narodnoosvobodilne borbe koroških Slovencev. Mislim, je dejal predsednik ZSO, da to ni noben nov aspekt, ampak je dejstvo, da je bila sleherna antifašistična borba kjerkoli med drugo svetovno vojno borba za osvoboditev podjarmljenih narodov in s tem tudi

Avstrije, da pa je bila naša borba, edina oborožena borba na ozemlju Avstrije, predvsem borba za njeno osvoboditev in za njeno obnovo.

„Zato ne moremo dovoliti, da se ta naš spomenik primerja s spomenikom, ki ga nameravajo odkriti pri

Ob spomeniku so položili vence predstavniki številnih organizacij

mostu čez Krko. Kajti tu gre za spomenik borcem proti fašizmu za svobodo, tam pa za spomenik ljudem, ki so bili na strani fašizma in brez dvoma zagovorniki nacističnega sistema. S tem nikakor nočemo zanikati osebne tragike posameznih žrtev vojne in prizadetih družin. Toda tako, kakor ga postavljajo, nikakor nima upravičenosti, ker ne služi miru in bratstvu med narodi in nikakor ni v smislu države, ki ima svojo obnovo in s tem svoj obstoj zahvaliti edinole antifašistični borbi. Predvsem pa je v tem času naperjen proti koroškim Slovincem — saj je produkt izzivalnih dogodkov lanske jeseni.“

Govornik je dejal, da je pred nami — kakor napovedujejo — ponovna „vroča jesen“, kajti nacionalistične sile se znova zbirajo in formirajo, ne le na Koroškem, marveč v vsej Avstriji, da bi preprečile znošno rešitev čez državne pogodbe. V tej zvezi je predsednik ZSO poudaril:

„Ce je avstrijska vlada lani pred temi silami kapitulirala, ce so kapitulirali odgovorni politični krogi na Koroškem — koroški partizani, koroški Slovenci ne mislimo kapitulirati! Nismo se borili za to, da bi nas po zmagi šleli in preševali. Vrnili smo se domov na svoje domove iz izseljenstva in iz borbe, da bi uživali priborjene pravice, da bi živeli enakopravno življenje na svo-

(Dalje na 5. strani)

Pogled na del udeležencev, v sredini Partizanski pevski zbor

Vprašanje Simovega odstopa še vedno razburja duhove

V ponedeljek je zasedalo predsedstvo koroške SPO ter razpravljalo o vprašanju odstopa deželnega glavarja Sime in o spremembah, do katerih naj bi prišlo po tem odstopu tako v sestavu deželne vlade kot tudi v predsedstvu deželnega zbora.

Po seji je bilo sporočeno, da je predsedstvo stranke pozvalo deželnega glavarja Simo, naj do 1. oktobra odstopi s svojega položaja. Deželni glavar Sima pa je izjavil, da te ultimativne zahteve ne more sprejeti. Poudaril je, da mu je zaupanje izreklo ljudstvo na volitvah in je zato odgovoren le deželnemu zboru, kateremu bo svojo odločitev glede odstopa sporočil še tekom septembra.

Predsedstvo koroške SPO je —

kakor že povedano — razpravljalo tudi o nadaljnjih spremembah. Tako bo namesto obolevlega namestnika deželnega glavarja Ericha Suchaneka prišel v deželno vlado sedanji minister za promet Erwin Frühbauer, ki bo dobil gradbeni referat, katerega je doslej vodil deželni svetnik Hans Schober, ki pa bo postal deželni finančni referent. Položaj namestnika deželnega glavarja bo do Simovega odstopa zavzel deželni svetnik Leopold Wagner, ki naj bi kot novi predsednik koroške SPO potem postal tudi deželni glavar. Nov član deželne vlade pa naj bi postal še sedanji predsednik deželnega zbora Rudolf Tillian, in sicer za primer, da bi ga v sedanji funkciji zamenjal bivši celovski župan Hans Ausserwinkler.

Na Koroškem vlada provincializem

ki ne vidi svetovnih procesov demokratizacije

Minuli petek je bila na Sladkem vrhu na jugoslovansko-avstrijski meji proslava stoletnice tamkajšnje tovarne. Slavnosti so se udeležili najvišji predstavniki Slovenije, govoril pa je predsednik izvršnega sveta Andrej Marinc, ki je med drugim poudaril tudi posebno vlogo obmejnih krajev pri razvijanju prijateljskih odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo. Dejal je, da je prebivalstvo na obeh straneh meje po mnogih vprašanih navezано na medsebojno sodelovanje, zato se tukaj tudi najbolj otipljivo čuti pomen dobrih sosedskih odnosov.

V svojem govoru se je predsednik slovenske vlade zavzel za nadaljnjo poglobitev in razširitev sodelovanja med Jugoslavijo in Avstrijo ter naglasil, da bi si morali v tej smeri na obeh straneh bolj organizirano prizadevati, kajti „v interesu dobrih sosedskih odnosov, krepitve miru in sodelovanja v Evropi je, da se na tem delu jugoslovansko-avstrijske meje tkejo vezi sodelovanja“.

Hkrati pa je predsednik Marinc opozoril tudi na pojave na Koroškem ter ugotovil, da jesenski dogodki ob dvojezičnih napisih na Koroškem izražajo nekatere globlje in širše procese. Očitno gre za oživljanje velikomanskega šovinizma in nacionalizma. Kako bi si sicer mogli razlagati širjenje protijugoslovanskega razpoloženja, ki se nadaljuje in ki se ponovno kaže v nekaterih akcijah, ki napovedujejo „vročo jesen na Koroškem“. V tej zvezi je omenil priprave za postavitve spomenika takozvanim „odvlečenim žrtvam Titovih partizanov“ ob Krki v Celovcu in zastavil vprašanje, ali ni to provokacija proti Jugoslaviji, ki je dala 1.700.000 žrtev zaradi fašizma in nacizma, ki je napadel Jugoslavijo? Komu je potrebno takšno ali drugačno oživljanje preteklosti?

Posebej je predsednik slovenske vlade spregovoril tudi o vprašanju koroških Slovencev:

Pridobitve protifašističnega boja

poročstvo za uresničitev mednarodnih obveznosti Avstrije

Udeležencem tovariškega srečanja je poslal pismene pozdrave podpredsednik predsedstva SFR Jugoslavije in predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič-Ciril, ki je tudi sam sodeloval v prvi bitki v Robežu leta 1942. V svojem pismu pravi:

Zal se ne morem osebno udeležiti partizanskega slavlja v Robežu pri Apačah, kjer smo partizani druge grupe odredov Narodno osvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije jeseni 1942. leta vodili veliko in za razvoj protifašističnega boja pomembno bitko. Posebno mi je žal, ker me na tiste čase in ponosne zavedne koroške ljudi pod Košuto vežejo neizbrisni spomini in prijateljstvo, ustvarjeno v partizanskih nočeh in skupnem žrtvovanju.

Odkritje spomenika partizanskim borcem pomeni, da so tradicije in pridobitve protifašističnega boja na Koroškem in v vsej Avstriji še danes žive in pomembne. To pa je poročstvo, da se bodo slej ko prej na Koroškem uresničile obveznosti iz mednarodne pogodbe, ki jih je po zmagi nad fašizmom sprejela Republika Avstrija, tako kot to zahteva konferenca o evropski varnosti in sodelovanju ter dokumenti Organizacije združenih narodov.

V imenu SZDL Slovenije želim, da bi vaš današnji zbor pomenil nov prispevek k sožitju med narodi, krepitvi sodelovanja med Avstrijo in Jugoslavijo, predvsem pa k izboljšanju pogojev za vsestranski narodni, gospodarski in kulturni napredek slovenske narodnosti na Koroškem.

Mitja Ribičič-Ciril

Z ZGODOVINSKEGA MESTA PRVE PARTIZANSKE BITKE KLIČEMO V SVET:

Tudi danes smo tukaj da branimo pravice koroških Slovencev

GOVOR PREDSEDNIKA ZKP KARLA PRUŠNIKA-GAŠPERJA NA 2. TOVARIŠKEM SREČANJU V ROBEŽU

Danes smo se zbrali na 2. tovariškem srečanju v Robežu pod Malim Obirjem. Stojimo na zgodovinskih tleh prvega oboroženega spopada slovenskih partizanov z nemškimi nacističnimi enotami na Koroškem. Na tem mestu, pred živimi pričami domačega prebivalstva, se je 16. avgusta 1942 odvijala bitka Kranjčevega bataljona II. grupe odredov, bitka, ki je pomenila za koroške Slovence signal organiziranega upora, signal oborožene vstaje.

Strelji v Robežu pred 31. leti pa so pomenili tudi konec uspavalne politike koroških Slovencev. Mladi tovariši iz Kranjčevega bataljona so koroškim Slovincem s svojim junaškim dejanjem pokazali, da se je proti zločinu nacističnega iztrebljanja treba upreti z orožjem v roki. Pokazali so, da je oborožen boj mogoč in tudi nujen, če hočemo ostati na svoji zemlji ter živeti v miru in ustvarjalnem procesu.

Tako je poudaril na nedeljskem srečanju predsednik ZKP Karl Prušnik-Gašper ter spomnil na odziv, ki ga je imel prvi oboroženi spopad: „Au weh, die Banditen haben den Kampf aufgenommen!“ je takrat zastokal SS-ovski oficir z Ritterkreuzem okoli vratu. Njegov vzklík „Die Banditen schießen haargenau“ se je slišal v Celovcu in v sam treh rajh, do raznih firerjev in firarčkov. Partizanski strelji iz Robeža so bili za tisti čas, ko so minili le štiri mesece od množične izselitve koroških Slovencev, vsekakor značilni, za nacistični rajh pa tako svarilni in porazni, da so takoj prekinili z izseljevanjem; da bi z njim nadaljevali, nikdar več niso zmogli, čeprav so imeli že podrobno izdelan načrt, da bi pregnali iz Koroške vse Slovence.

Koroški Slovenci so skupaj z jugoslovanskimi narodi pod vodstvom tovariša Tita od strelav v Robežu pa vse do končne zmage nad tretjim rajhom kot zavezniški vojaki na domačih koroških tleh bojevali krvavi boj na življenje in smrt. Priča tega neenakega boja je 40 nagrobnih spomenikov od Zile preko Gur in Roža do Podjune, tja do Svinjske planine, Ebersteina in Smartna nad Teholco severno od Vrbskega jezera, kjer povsod so pokopani borci za svobodo, slovenski partizani, ki so nesebično darovali svoja mlada življenja v boju proti fašizmu. 500 padlih partizanov leži pokopanih na koroških tleh. To je zgodovina koroške zemlje med drugo svetovno vojno, na katero bomo preživeli borci in invalidi vedno spet spominjali.

Kri, prelita na Koroškem, terja izpolnitev člena 7

„Tudi danes smo se zbrali zato, da z zgodovinskega mesta v Robežu pod Malim Obirjem zakličemo v svet, da smo bili tukaj koroški Slovenci kot zavezniški vojaki s puško v roki, ko je Avstrijo pregazil nemški nacistični škorenj, ko je bila Avstrija zbrisana z zemljevida; bili smo tukaj ter z našo krvjo reševali suverenost Avstrije! Zbrali smo se na tovariškem srečanju, da pokažemo, da smo tudi danes tukaj, da čuvamo pridobitve protifašističnega boja, da branimo pravice koroških Slovencev, ki so zajamčene v členu 7 avstrijske državne pogodbe, da terjamo izpolnitev te mednarodne obveznosti.“

Zato tukaj na zgodovinskih tleh, kjer so pred 31. leti počile prve partizanske puške na Koroškem, trkamo na vest avstrijskih državnikov in jih rotimo. Kri, ki je bila med drugo svetovno vojno prelita na teh tleh, na Koroškem, na ozemlju Avstrije v boju proti največjemu sovražniku avstrijske neodvisnosti, pomeni dolg, terja izpolnitev člena 7. Ta

dolg pa terja predvsem tudi prepoved rovarjenja proti koroškim Slovincem in proti izpolnitvi člena 7; terja prepoved organizacij kot je Heimatdienst ker so le-te grobkop avstrijske republike.“

Ponosni smo na svoj doprinos v drugi svetovni vojni

Kdo drug naj bo kriv, da avstrijske množice ne poznajo dovolj svoje ustave, državne pogodbe in mednarodnih obveznosti avstrijske republike do koroških Slovencev, če ne ravno javni delavci, ki preko tiska, radia in televizije oblikujejo javno mnenje. Ali ni smešno slišati, da nemški časopisi na Koroškem niso zapisali niti besedice o mogočni kulturni manifestaciji v Svatnah, ko je Slovenska prosvetna zveza uprizorila Miklovo Zalo na zgodovinskih tleh. Zamolčali so jo, čeprav je bilo tam navzočih okoli 7000 Slo-

Zaskrbnjujoče stvari se dogajajo danes na Koroškem je ugotovil predsednik ZKP. Nemški nacionalizem bi spet rad prišel na površje. Odel si je plašč domovinske zvestobe, domovinske službe, da demagoško zastuplja ozračje na Koroškem. Mirno sožitje med nemško in slovensko govorečimi sodelanji mu je trn v peti. Politično ozračje na Koroškem pa je že precej zastarano, ker je nemško govoreče prebivalstvo povsem napačno poučeno o resnični zgodovini našega ljudstva in naše zemlje.

Partizani smo že neštetokrat potrkali na vest tistim državljanom, ki so poklicani, da preko tiska, radia in televizije ustvarjajo in širijo miselnost dobrega sožitja med deželani nemškega in slovenskega jezika. Tudi na 1. tovariškem srečanju pri Trklu smo se obrnili na avstrijske javne delavce in jim povedali: „Če jim je za objektivno, resnično zgodovino koroške dežele; če ljubijo resnico; če spoštujejo in ljubijo svojo očetnjo republiko Avstrijo; če jim je za to, da ji služijo kot zvesti državljanji, da v njej ustvarjajo in utrjujejo mir in miroljubno vzdušje; če jim je za združeno Evropo — potem naj pred avstrijskimi množicami razkrinkavajo nemškonacionalistične hujšakače, kateri so že dvakrat v kratki dobi šestdesetih let uničili Avstrijo in jo vrgli v prepad.“ Partizani vedno spet spodbujamo javne delavce, naj povedo resnico avstrijskim državljanom, da živimo na Koroškem Slovenci, prav tako pridni in pošteni državljanji, ki prav tako plačujemo davke in imamo enake obveznosti do države; naj jim povedo, da živimo tukaj tudi Slovenci in da so naše pravice zajamčene v državni pogodbi.

vencevi! Ta molk je nepošten, krivičen in tudi močno škoduje ugledu Avstrije. To je odraz nekulturnosti. Zato bomo partizani zastavili vse naše možnosti in sposobnosti, da bodo o resničnem stanju na Koroškem obveščeni tudi nemško govoreči sodelanji.

Povedati jim moramo tudi to, da je Heimatdienst samo ena od mnogih terorističnih organizacij mednarodne vojnohujskaške zveze. Ko bodo nemško govoreči sodelanji pravilno obveščeni o pravičnem boju koroških Slovencev, bodo spoznali, da so naši naravni zaveznički. Spoznali bodo, da jim Slovenci nič ne jemljemo, ko zahtevamo naše pravice. Spoznali bodo, da smo v boju za mir ravno koroški Slovenci njihovi najskrajnejši tovariši.

Predsednik Prušnik je spomnil, da so slovenski partizani tudi že med vojno izpolnjevali podobno nalogo, ki je bila težka in tvegana. Partizanske tiskarne so pod najtežjimi pogoji tiskale tudi nemško protifašistično literaturo ter jo dostavljale nemško govorečim ljudem, kar je bilo takrat smrtno nevarno. Partizanski kurirji s slovensko in nemško literaturo v nahrbtnikih so za to misijo množično izgubljali življenje in maja meseca lani je bil odkrit na Komlju pri Pliberku spomenik partizanski kurirski četli, ki je bila pobita pri izpolnjevanju prav te internacionalistične službe, da so tudi nemško govoreči Koroški zvedeli resnico o zločinskem početju domačih in tujih nacistov.

„Pri nas iz časopisov, radia in televizije ne zvemo, da imamo na Koroškem spet opravili z nemškimi nacističnimi šovinisti. Celo državniški ne priznajo prisotnosti nacističnega delovanja. Koroški Slovenci pa smo nazivem spoznali že pred več kot 35 leti; spoznali smo ga v teoriji in praksi. Zanimati ga pomeni dajati mu potuho. Nemški nacionalizem ni samo naš sovražnik, on je črv, ki gloda tudi na suverenosti Avstrije ter zastuplja ozračje, da smrdi po vojni. O tem nam zgovorno priča postavitve spomenika ob Krškem mostu v Celovcu. Če vemo, kdo ga postavlja in komu, potem moramo vprašati: Kdo je začel drugo svetovno vojno? Nobena partizanska puška na Koroškem še ni počila, ko so nacisti že začeli ropati koroškim Slovincem zemljo ter jih nasilno pregnati iz rodni hiš. (Dalje na 8. strani)

POŠIROKEM SVETU

ALŽIR. — Ta teden je Alžir nedvomno v središču splošnega mednarodnega zanimanja. V Alžiru zaseda namreč 4. konferenca neuvrščenih držav — „vrh tretjega sveta“, kakor to srečanje tudi imenujejo — ki se bavi z zelo važnimi vprašanji današnjega človeštva. Na konferenci so se zbrali vodilni predstavniki 76 neuvrščenih držav (od tega 41 iz Afrike, 25 iz Azije, 7 iz Latinske Amerike in 3 iz Evrope), poleg polnopravnih članic pa je zastopanih še 9 nadaljnjih držav v vlogi opazovalk in 3 države kot gosti (med njimi tudi Avstrija), prav tako pa je udeleženih tudi 15 osvobodilnih gibanj. Konferenca se bo končala jutri, nato pa bodo opravili še dokončno formulacijo zaključnih dokumentov.

BONN. — Zahodnonemški kancler Brandt bi moral v kratkem potovati na Češkoslovaško, vendar je bil njegov obisk preložen za nedoločen čas. Glede vzrokov je Brandt izjavil, da češkoslovaška vlada ni sprejela zahodnonemških kompromisnih predlogov za ureditev vprašanja vključitve zahodnega Berlina pod popolno konzularno zaščito bodočih predstavništev Zahodne Nemčije na Češkoslovaškem. Menda so ti kompromisni predlogi segali do skrajnih meja, do katerih Zahodna Nemčija lahko popušča. Načrti za nadaljevanje pogovorov med Bonn in Prago še niso znani, vendar je Brandt poudaril, da si bo njegova vlada še naprej prizadevala, da bi se pogajanja s Češkoslovaško o obnovi diplomatskih stikov uspešno končala.

KAMNIK. — Več tisoč ljudi si je ogledalo prireditve, ki so bile minulo nedeljo v okviru tradicionalnega dneva narodne noše v Kamniku. Dopoldne so izvajale sporedne posamezne folklorne skupine, popoldne pa se je po ulicah Kamnika vil dolg sprevod 800 narodnih noš iz vseh predelov slovenske zemlje. Na prireditvi v Kamniku so bile zastopane tudi naše žiljske narodne noše, ki jih je predstavila skupina iz Zahomca.

NEW DELHI. — Predsednica indijske vlade Indira Gandhi je poudarila, da Indija ne namerava postati vojaška sila, še manj pa članica „jedrskega kluba“. Po njenih besedah je za Indijo najbolj važno, da se reši podedovane revščine, pot do tega pa sta mir in mednarodno sodelovanje.

BAKU. — V svoji rojstni vasi Barzavu na Kavkazu (Sovjetska zveza) je zadnjo nedeljo umrl najstarejši človek na svetu, 168-letni kmet Širali Mislumov. Rodil se je pred Napoleonovim pohodom v Rusijo, z današnjimi generacijami pa je doživel človekovo potovanje v veselje, kakor je ob njegovi smrti zapisala sovjetska tiskovna agencija TASS.

BEograd. V drugi polovici septembra bo Jugoslavija obiskal predsednik sovjetske vlade Aleksej Kosigin, ki bo s tem vrnil obisk prejšnjemu predsedniku zveznega izvršnega sveta SFR Jugoslavije Mitji Ribičiču, kateri je leta 1970 obiskal Sovjetsko zvezo.

PEKING. — Na nedavnem desetem kongresu kitajske komunistične partije je bil za predsednika ponovno izvoljen Mao Ce Tung. Poleg predsednika so bili izvoljeni tudi štiri podpredsedniki, medtem ko je bil prej le en podpredsednik, namreč „izdajalec“ Lin Piao. Na kongresu izvoljena politični urad in stalni odbor imata nalogo, da skrbita za vse tekoče partijske zadeve, ker se centralni komite zelo redko sestane.

BAZOVICA. — V Bazovici pri Trstu bodo v nedeljo odkrili spomenik padlim v narodnoosvobodilni borbi in umrlim v nacističnih koncentracijskih taboriščih. Za priložnost je odbor za postavitve spomenika pripravil tudi posebno brošuro, posvečeno boju Bazovice in njenih prebivalcev za svobodo od prvih let po prvi svetovni vojni pa do danes. Vsekakor bo ta nedelja za Bazovico in njene prebivalce dan, ki bo ostal s svetlimi črkami zapisan v zgodovini te vasi.

SANTIAGO. — V dneh od 4. do 13. oktobra bo v Santiagu svetovni kongres medparlamentarne unije, na katerem se bo zbralo več kot tisoč članov parlamentov iz kar 70 držav sveta. Glavna tema tega zborovanja bo krepitev miru, varnosti in mednarodnega sodelovanja.

STOCKHOLM. — Tudi Danska spada med države, ki izdatno pomagajo deželam v razvoju. Samo v zadnjem finančnem letu je namenila Danska za pomoč državam v razvoju vsoto 611 milijonov danskih kron, od tega 258 milijonov prek mednarodnih organizacij. V manj razvitih državah dela več kot 500 danskih strokovnjakov, večinoma pri ureničevanju razvoja gospodarskih in drugih projektov.

CAVtat. — Med 23 tekmovalkami iz vsega sveta je na tekmovanju za idealno žensko zmagala 32-letna Bojana Valčič Simič iz Beograda, po poklicu prevajalka poročena in mati dveh otrok.

KLUB SLOVENSkih ŠTUDENTOV

v a b i n a

seminar

ki bo dne 7. in 8. septembra pri Šoštarju v Globasnici.

Na sporedu so referati in diskusija.

Osrednja tema seminarja: „Neofašizem v Avstriji in Evropi“.

- 7. septembra ob 10. uri
1. in 2. referat: **Nastanek in razvoj fašizma v Evropi, antifašistični boj delavskega razreda evropskih narodov. Družbene korenine fašističnega vzpona.**
Ref.: Vinko Wieser, Jože Messner
- 7. septembra ob 15. uri
3. referat: **Oris zgodovine Kärntner Heimatdienst. Prilaganje nacistov novim razmeram, njihove funkcije in pozicije danes v koroških in avstrijskih strankah ter institucijah.** — Ref.: Zdravko Velik
- 8. septembra ob 9. uri
4. referat: **Neofašizem — vzroki in oblike njegovega nastajanja. Kakšno vlogo igrajo pri tem meščanske stranke. Koroška jesen 1972. Ali imamo na Koroškem in v Avstriji opravili s fašističnim gibanjem? Socialna osnova šovinistov.**
Ref.: Mirko Messner
Med seminarjem si lahko ogledate razstavo „Sodobni problemi koroških Slovencev“.

VABIMO NA PROSLAVO 50-letnice ustanovitve KLUBA SLOVENSkih ŠTUDENTOV NA DUNAJU

dne 8. septembra ob 19.30 uri pri Šoštarju v Globasnici.

Na sporedu govori ter odski nastop „Ekstremist Matija Gubec“.

Po proslavi ples. Igra znani ansambel VESELI KRANJCI.

Klub slovenskih študentov

Udarna partizanska pesem

nas utrjuje v našem pravičnem boju

Ob koncu minulega tedna je gostoval na Koroškem znani Partizanski pevski zbor iz Ljubljane. Pod vodstvom dirigenta prof. Radošana Gobca je v soboto zvečer v celovškem Domu glasbe izvajal izredno bogat spored partizanskih, revolucionarnih in borbenih pesmi raznih evropskih narodov, v nedeljo popoldne pa je sodeloval na tovariškem srečanju in pri odkritju partizanskega spomenika v Robežu pri Apačah.

Obisk zbor je bil za koroške Slovence res nepozaben dogodek in je predsednik Zveze koroških partizanov Karl Prušnik-Gasper v svoji zahvali zboru in dirigentu pravilno ugotovil, da pomeni za koroške Slovence poslušati borbene partizanske pesmi vedno novo doživetje, kajti ta pesem nas utrjuje v našem pravičnem boju za ohranitev naše slovenske matere besede, za očuvanje naše zemlje, ki je popila že toliko krvi.

Koroški Slovenci ljubimo petje in je zaklad naših narodnih pesmi izredno bogat; znane in priljubljene so zlasti naše mehke, večkrat otožne melodije. Toda prav tako nam je pri srcu tudi druga pesem, tista, ki je v najtežji dobi naše narodne zgodovine pozivala našega zatiranega in brezpravnega človeka k upor, mu vračala ponos, mu vlivala pogum za oboroženo borbo — borbeno partizanska pesem. In ob koncu minulega tedna smo jo znova poslušali in uživali v res mojstrski interpretaciji — v izvedbi Partizanskega pevskega zbora iz Ljubljane.

Na koncertu v Celovcu nam je ta zbor poklonil res bogato darilo: široko paleto partizanskih in revolucionarnih pesmi evropskih narodov. To je bila mogočna podoba uporniške Evrope v junaškem boju za svobodo, za novi svet miru in prijateljstva med narodi. In to podoba nam je zbor naslikal s svojo nedosegljivo, v pravem pomenu besede vrhunsko izvedbo. Zato bi

bilo težko govoriti o posameznih pesmih, ki so bile vsaka posebej doživljelje zase; kakor tudi ni mogoče ocenjevati solistov enega za drugim, ko pa je sleherni pomenil vedno spet nov višek. Dirigent Radošan Gobec ima svoj zbor na zavidi ravnih in je povsem razumljivo, da je pri nastopih doma in v tujini deležen najvišjih priznanj. Zbor so spremljali Zdenka Lukčeva pri klavirju ter kvintet godbe ljub-

ljanske Milice, v izvedbi člana ljubljanskega Mestnega gledališča Frančka Drogenika pa je bila resnična umetnost tudi uvodna in povezovalna beseda.

Tako je bil nastop Partizanskega pevskega zbora v celoti edinstven in za vse navdušene udeležence (med njimi zlasti veliko mladine) nepozaben kulturno-umetniški užitek. Ob njem je upravičena ugotovitev: lahko žal vsakomur, ki je zamudil to na žalost tako redko priložnost, ko lahko poslušamo pri nas na Koroškem izvršni Partizanski pevski zbor iz Ljubljane.

Ob tej priložnosti pa še eno: Najostreje obsojamo nizkotno početje nacionalističnih krogov, ki so tudi obisk Partizanskega pevskega zbora ter srečanje v Robežu izrabili za umazano hujskanje proti partizanskim borbem in proti Slovincem sploh, ki jih nesramno žalijo ter jim grozijo!

Razstava Zorke Weiss

v Deželni galeriji v Celovcu

V sredo zvečer je bila v Deželni galeriji v Celovcu (Burggasse 8) odprta razstava akademske slikarke Zorke Weiss, naše rojakinje iz Celovca oziroma Št. Janža v Rožu. Razstava, o kateri bomo še podrobneje poročali, obsega slike, risbe in litografije.

Zorka Weiss je študirala na dunajski akademiji upodablajočih umetnosti pri profesorju Maxu Weilerju ter je že med študijem prejela po-

sebno nagrado za umetnostno vzgojo ter srebrno in zlato Függerjevo medaljo. Po diplomu je potovala najprej na Finsko, potem se je udeležila slikarske kolonije v Idriji, končno pa je prejela štipendijo za izpopolnjevanje v Rimu.

Po samostojni razstavi v AAI-galeriji na Dunaju se je najprej predstavila na Koroških kulturnih dneh v Celovcu, nato pa je razstavljala še v Umetnostnem paviljonu v Slovenem Gradcu (skupaj z našim rojakom Gustavom Januschem), v Mestni galeriji v Kranju, v Klubski galeriji dunajske Secesije ter v Avstrijskem inštitutu v Rimu. Poleg tega je sodelovala tudi na razstavi mladinskih kulturnih tednov v Innsbrucku, na razstavi „Expansion“ v dunajskem Domu umetnikov, na razstavi v upravnem poslopju ÖDK v Celovcu ter na razstavi „Giovanni Borsisti a Roma“ v Rimu.

Sedanja razstava v vodilni galeriji Koroške pomeni za mlado umetnico vsekakor vidno priznanje in predvsem lepo priložnost, da se predstavi široki koroški javnosti. Ne nazadnje pa pomeni taka razstava uspešno uveljavljanje na področju umetniškega udejstvovanja ne le umetnice same, ampak tudi koroških Slovencev sploh.

Razstava v Deželni galeriji je odprta vsak dan in našim bralcem priporočamo, da si jo ogledajo.

Solidarnostni odbor

za pravice koroških Slovencev

Zadnji dogodki v zvezi z namestitvijo nekaterih dvojezičnih krajevnih napisov, masivni napadi šovinističnih krogov na pravice slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem ter dejstvo, da avstrijska zvezna vlada pripravila ugotavljanje manjšine, so bili organizacijam, skupinam in posameznim osebnostim povod, da na pobudo treh slovenskih mladinskih organizacij ustanovijo Solidarnostni odbor za pravice koroških Slovencev.

Tako je rečeno v razglasu, ki ga je razposlal omenjeni Solidarnostni odbor, ustanovljen minulo soboto v celovski Delavski zbornici v navzočnosti predstavnikov raznih slovenskih in nemških organizacij in skupin ter posameznikov.

Odbor si je zadal nalogo, da prebivalstvo Koroške z različnimi dejavnostmi v demokratičnem smislu pouči z namenom, da izvede široko kampanjo proti ugotavljanju manjšine ter se zavzame za čimprejšnjo in popolno izvedbo določil člena 7 avstrijske državne pogodbe. O nadaljnjih korakih in konkretnih akcijah bo odbor sklepal na prihodnji seji sredi septembra.

STONE SVETINA

193

UKANA

TRETJA KNJIGA

„No, no, Marko! Tako se poteguješ zanjo, kot bi bil tudi ti zaljubljen vanjo,“ se je pošalil Pemc, ker je Marko rad prihajal s prošnjami za katerega od svojih varovancev, ki pa jih ni bilo malo.

„Ti me vedno pogruštaš. Saj tudi sem. Samo da ne boš naprej pravil! Da ne bom dobil spet kakšne nove črne pike pri komisarijih!“

„Tebi dolguje precej zahvale, da je še živa. Prepričal si me bil, da sem se zanjo potegnila. Všeč mi je bilo, ko je odločno, vendar obzirno odklonila sodelovanje v naših obveščevalnih kombinacijah, kjer bi morala pozabiti na svojo žensko čast.“

„Saj sem ti rekel, Pemc! Dovolj star sem in dobro vem, da je punca v duši poštena. Zdej pa je naša tako, da bolj ne more biti. Jaz dam zanjo roko v ogenj!“

Ana je vstopila s Poljakom. Nekam plaho in zadržano se je vedla med ljudmi, ko so Nemcem prizadejali največ preglavic in jih tudi največ spravili s sveta.

Pemc ji je dal roko in jo pozdravil s prijaznim nasmehom. Sedli so. Potem je znova povedala vso zgodbo o Valjehunu, o belih in tudi o stolniku.

Zadovoljni so bili z vesmi, da gre Nemcem in belim vse bolj navzkriž, kar jim bo olajšalo vpad v Dolomite.

Med pogovorom je Ana vse bolj izgubljala strah pred Pemcem, čeprav je slutila, da je od njega v veliki meri odvisna njena usoda. Že prvič, ko sta se srečala, se je z njo lepo pomenil ter je v njem začutila človeka s široko dušo in

uvidevnostjo do človeških težav. Kljub temu je s tesnobo čakala na odločitev. Vedela je, da ne bo več dolgo zdržala naporov, borb in pohodov v brigadi in da svojega stanja ne bi mogla prikriti. Bala se je, da ne bi bila odvisna od Orlova in njemu podobnih.

Zadovoljna je bila, da je bil pogovor o njeni zadevi kratek. Zardela je, ko jo je Pemc malo očitajoče pogledal skozi naočnike in ji rekel:

„Ali veš, da je v vojnih enotah ljubimkanje nezaželeno, pravzaprav prepovedano? Smo brez pravega zaledja. Kam z ženskami in otroki? Imamo dovolj drugih težav.“

„Vem. Toda kaj hočem! To ni samo moja zadeva. Pri moji si je želel otroka. Sam je na svetu. Vsi njegovi so izginili. Včasih se zgodi tudi kaj takega, kar je prepovedano,“ se je sramežljivo izgovarjala.

„Seveda je prepovedano. Po četah in za mitraljezce. Za druge pa ne,“ je pritaknil Marko.

Mihajlo pa je pokazal svoje bele zobe: „Jaz bom za botra, Ana!“

Marko pa se je usajal: „Saj sem se že jaz ponudil!“

„No, bova pa oba!“ se je strinjal Mihajlo.

„Kar trije bomo,“ se je vmešal Tomo, „jaz bom tudi.“ Potem je še dodal: „Vsak dan nas je manj, fantje. No, eden izmed nas treh bo gotovo ostal živ do takrat.“

„Prav, strinjam se,“ je dejal Pemc in začel pisati pismo za brigadni štab. „Poslali bi te v kakšno bolnišnico, ker pa so prenatrpane z ranjenci, te bo Marko spravil na kakšno našo domačijo.“

Zahvalila se mu je z besedami in z očmi. Ko so zapuščali sobo, je Pemc rekel na pol v šali na pol zares: „Kjerkoli boš, se pazi ljudi majorja Wolfa. Iskali te bodo. Zdej bi bilo res napak, če bi jim padla v roke, ne samo zaradi sebe, tudi zaradi nas. Precej veš, kar bi nam lahko škodilo.“

AIDLCM POUĐARIJA:

Rešitev vprašanja napisov

mora v celoti zadostiti pravicam in dostojanstvu slovenske manjšine

Mednarodno združenje za obrambo ogroženih jezikov in kultur (AIDLCM) je v zvezi z vprašanjem dvojezičnih krajevnih napisov na Koroškem poslalo zveznemu kanclerju Kreiskemu pismo, v katerem ugotavlja:

Gospod predsednik, že vrsto let lahko opazate, s kakšnim zanimanjem in s kakšno budnostjo naše združenje sledi razvoju dogodkov v zvezi s slovensko manjšino v Avstriji, manjšino, ki je zdaj predvsem zainteresirana za rešitev vprašanja postavitve dvojezičnih krajevnih napisov.

Za časa našega zadnjega kongresa v Celovcu (julija 1972) in tudi potem nismo nehali poudarjati tako Vam, kakor deželni vladi Koroške, kako si želimo, da bi vprašanje napisov bilo rešeno na podlagi obstoječih obveznosti in tako, da bi bilo v celoti zadosteno pravicam in dostojanstvu slovenske govoreče manjšine v Avstriji; in videti je bilo, da so tudi odgovori, ki ste nam jih Vi blagovolili poslati na naše intervencije, kazali na tako pripravljenost avstrijskih oblasti.

Čeprav uradno nismo bili obveščeni o ustanovitvi posebnega odbora, ki naj bi preučil vprašanje postavitve krajevnih napisov, in čeprav nismo bili povabljeni, da bi pri delu omenjenega odbora sodelovali, kar bi glede na ugled našega združenja vsekakor bilo umestno, pazljivo sledimo delu odbora in smo prepričani, da kljub odsotnosti predstavnikov Slovencev v odboru ne bo prišlo do nikake odločitve, ki bi nasprotovala specifičnim pravicam Slovencev, državljanov avstrijske republike.

V upanju, da nas boste vljudno obveščali o nadaljnjem razvoju tega nadvse pomembnega vprašanja, za kar se Vam vnaprej zahvaljujemo, blagovolite sprejeti, gospod predsednik, izraze našega odličnega spoštovanja.

JORDI COSTA I ROCA
gen. tajnik

Prav tako je AIDLCM poslalo pismo tudi jugoslovanskemu zunanemu ministru Miniču, ki se je na evropski konferenci v Helsinkih zavzel za narodnostne manjšine. V tem pismu združenje ugotavlja:

Gospod minister, naše združenje je vzelo z velikim zanimanjem na znanje vest o Vašem izrednem posegu, prevod katerega bi želeli imeti, v prid etničnih manjšin na kongresu evropskih zunanjih ministrov v Helsinkih.

Naše združenje, ki si prizadeva, da bi branilo in pospeševalo kulturo manjšinskih etnij, si je postavilo ogromno nalogo, ker so manjšine izredno številne. Na našem zadnjem kongresu v Celovcu (julija 1972) so naši odbori preučili položaj vseh manjšin in ugotovili, da je v tem trenutku posebno labilen položaj grške manjšine v Reggio Calabrii in slovenske na Koroškem.

Poudariti pa je treba, da z izjemo nekaterih manjšin, ki jih lahko v primeri z drugimi imamo za privilegirane (švedska manjšina na Finskem), so ena bolj druga manj vse manjšine podvržene nesprejemljivim pritiskom in stalnemu procesu kulturnega nazadovanja in razosebljanja.

Zato si lahko predstavljate, kako nam je bila Vaša izjava v Helsinkih v posebno zadoščanje.

V imenu predsednika našega združenja, katalonskega pisatelja Salvadorja Espriuja, v imenu federalnega sveta, v katerem so predstavniki vseh etnij, in v svojem osebnem imenu Vam pošiljam izraze hvaležnega spoštovanja in globoke naklonjenosti vseh, ki si prizadevajo za obrambo in rast manjšinskih jezikov in kultur.

S spoštljivimi pozdravi.

JORDI COSTA I ROCA
gen. tajnik

Pogledala mu je naravnost v oči in s trdnim prepričanjem rekla:

„Napravila bom vse, da jim ne padem več v roke. Pa tudi molčati znam, če bi se mi to primerilo.“

Preočili so v korpusnem obveščevalnem centru. Zvečer so se zbrali v izbi zapuščene hiše pri ognju. Pospravili so ostanke iz Tušarjevega nahrbtnika in spekli nekaj mesa, ki jim ga je dal Pemc. Dobili so vsak svojo nalogo in vedeli so, da se bodo naslednji dan razšli na vse štiri strani, kdaj bodo spet skupaj, če bodo sploh še kdaj.

Po večerji so v svitu trepetajočih plamenov nadaljevali v prijetnem pogovoru iz prejšnjega večera. Pridružil se jim je tudi Pemc, da bi poslušal njihove doživljaje in ob njih dobil navdih za kombinacije novih udarov na sovražnika.

Pemc in njegovi asi so bili neločljiva celota. Njihova praksa je izpopolnjevala Pemčevo teorijo, njegova teorija pa je pomagala njihovi praksi. Tega so se vsi predobro zavedali in so bili drug na drugega usodno navezani.

„Zakaj si tako razdražljiv in slabe volje?“ je dregnil Mihajlo Toma, ki mu ni in ni stekla beseda.

Vsi so vedeli, da mu v zadnjem času popuščajo živci, da se naglo razjezi in tvega preveč.

„Ker si me vprašal naravnost, ti bom prav tako naravnost tudi odgovoril. Ni mi všeč, da se je Rdeča armada ustavila pred Varšavo in da pusti mirno krvaveti naše ljudi, ki jih bodo Nemci z mestom vred v kratkem uničili. Prav tako sem bil nejevoljen takrat, ko sta si Stalin in Hitler razdelila Poljsko.“

Mihajlo ga je začuden pogledal. „Pa menda nisi zato jezen na nas? Jaz nisem komandant fronte, da bi ti lahko dal zadovoljiv odgovor. Kaj vse meni ni všeč! To je politika. Kdo ve za cilje, ki so za stvarmi, in za politične interese velikih. Tudi meni se to upira. Vem samo to, da polj-

Z maturitetnega potovanja

so se naši dijaki vrnili polni lepih vtisov

Maturanti slovenske gimnazije v Celovcu imajo že večletno tradicijo, da gredo po opravljeni maturi na potovanje po Jugoslaviji. Letošnje maturitetno potovanje je bilo najdaljše in prav posebno poučno in zanimivo, saj so tokrat prepotovali skoro vso Jugoslavijo. Prevozili oziroma obiskali so kar pet republiških prestolnic in eno avtonomno glavno mesto.

V ponedeljek 20. avgusta je 46 maturantov ob spremstvu razrednikov in drugih profesorjev odpotovalo iz Celovca. V Ljubljani so se jim pridružili direktor geografskega inštituta ljubljanske univerze dr. Vladimir Klemenčič s sodelavcema Ivom Furlanom in Tonetom Goslarjem. To strokovno vodstvo, ali kakor so mu šaljivo rekli „modro vodstvo“ je spremljalo naše maturante po vsej dolgi poti po Jugoslaviji. Vsem trem velja iskrena zahvala, da je bilo potovanje tako uspešno in zanimivo. Vsak udeleženec je dobil na pot zemljevid z začrtano ruto predvidenega potovanja in 75 strani oz. listov obsegajočega vodnika, posebej pripravljene za ekskurzijo slovenskih koroških maturantov. Kakor prejšnja leta, je tudi tokrat v zadovoljstvo vseh udeležencev za prevoz skrbelo avtopodjetje Sienčnik iz Dobre vasi.

Pot iz Ljubljane je naše maturante vodila preko Novega mesta, kjer so si ogledali tovarno zdravil „Krka“, nato skozi hrvaško prestolnico Zagreb do glavnega mesta Srbije in Jugoslavije — Beograda. To pot so opravili v enem dnevu. V Beogradu so bili prijazno sprejeti. Po ogledu milijonskega mesta, bogatega na kulturno-zgodovinskih spomenikih in drugih zanimivostih, so tretji dan odpotovali v Skopje — glavno mesto Makedonije. Po katastrofalnem potresu leta 1963 so mesto obnovili, tako da je danes eno izmed najlepših mest v Evropi, hkrati pa največji kulturni center na jugu Jugoslavije. Iz Skopja so se naslednji dan odpeljali proti jugovzhodu, na izlet k znamenitemu Ohridskemu jezeru, pomembnemu turističnemu središču Makedonije ob

albansko-grški meji. Gladina tega jezera ima 695 metrov višine. Ena tretjina je na albanskem ozemlju. Največja globina znaša 286 metrov. Jezero je tako čisto, da je prozorno do 21 metrov globine. Po velikosti je 18-krat večje od Vrbškega jezera. Ker je jezero tako čisto, je v njem malo hrane in zato tudi malo rib. Številni kulturno-zgodovinski spomeniki ob Ohridskem jezeru, zlasti cerkev sv. Nauma, so neprecenljive vrednosti. Po ogledu tega makedonskega bisera so se spet vrnili v Skopje.

Naslednjega dne so obiskali mesto Prizren v Avtonomni pokrajini Kosovu. Srečanje s Prizrenom in njegovim prebivalstvom je bilo najbolj prigrščno. Naši maturanti se kar niso mogli dovolj načuditi, kako dobro je tamošnje ljudstvo obve-

ščeno o koroški problematiki. Značilno za Avtonomno pokrajino Kosovo, ki je sestavni del Socialistične republike Srbije, je da prebiva v tej zanimivi deželi mnogo različnih narodnosti — Albanci, Srbi, Makedonci, Turki, Grki, Romi itd. Večina prebivalcev govori kar več jezikov, na kar so zelo ponosni. Čeprav je v tej deželi toliko različnih narodnosti, živijo v najlepši slogi, saj ne poznajo nacionalnega in socialnega zatiranja. Morda je prav to vzrok, da se tako zanimajo za koroško manjšinsko vprašanje, ker tega kratko malo ne razumejo, da bi med dvema različnima narodnostima moglo biti takšno nasprotovanje in sovraštvo. Naši maturanti so prišli do spoznanja, da imajo daleč na jugu Jugoslavije tudi dobre zaveznike. Iz Prizrena so se odpeljali na Kosovo polje, kjer se je 26. junija 1389 v bližini Prishtine odigrala zgodovinsko znana kosovska bitka, v kateri so bili Srbi po srditi borbi s Turki premagani. Izid bitke je bil usoden za večji del Evrope z ozirom na kasnejše dogodke. Za Srbe je pomenil izgubo samostojnosti, ker so prišli v vazalni odnos do Turkov.

Iz Kosova so se naši maturanti po lepih cestah pripeljali preko črnogorskega glavnega mesta Titograda do Dubrovnika ob Jadranskem morju. V Dubrovniku so se zadržali tri dni in ta čas izrabili za ogled mesta in kopanje. Na povratku po jadranski magistrali so se ustavili tudi v Splitu, ki ima prav tako, kot druga dalmatinska mesta, bogato zgodovinsko preteklost. Zadnjo noč so prespali v Postojni, naslednjega dne pa so si še ogledali Postojnsko jamo ter istega dne v petek 31. avgusta opoldne prispeli v Ljubljano. V Ljubljani je sekretariat za prosveto in kulturo Socialistične republike Slovenije v hotelu Bellevue priredil kosilo, na kar so se naši maturanti poslovlili od prijaznih gostiteljev in „modrega vodstva“. Preko Ljubelja so se potem polni lepih vtisov vrnili na svoje domove.

S tem potovanjem, ki ga našim maturantom že leta omogoča republiški sekretariat za prosveto in kulturo SRS in ki ga je strokovno in organizacijsko pripravil inštitut za

Prijave k dvojezičnemu pouku

naboljši odgovor nacionalističnim nestrpnežem

V nekaj dneh se bo na Koroškem pričelo novo šolsko leto. Kakor vsako leto bomo spet stali pred odločitvijo, ali naj se naši otroci učijo samo nemškega jezika, ali pa naj bodo poleg tega deležni v šoli tudi materinske govornice. Mislimo, da nam ni treba posebej razlagati koristi znanja obeh jezikov, ki se jih otrok v šoli z lahkoto priuči. Poleg tega pa se zavedajmo dolžnosti, ki jih imamo do svojih otrok. Veliko je primerov, da otroci, ki so dorasli, očitajo svojim staršem, zakaj jim niso učili v materinskem jeziku, saj bi bili tako po znanju jezikov za en jezik bogatejši.

Ne pustimo se vplivati od ljudi, katerim ni za mirno sožitje med obema narodoma v deželi, marveč samo za razdor in narodnostni spor. Tem narodnim nestrpnežem, ki bi najraje izrinili še zadnje ostankе slovensčine iz šole, cerkve in iz javnega življenja, bomo dali najboljše odgovor s tem, da bomo poskrbeli za čim večje število prijavi k dvojezičnemu pouku.

Da bomo otrokom zagotovili šolanje v obeh deželnih jezikih, torej v materinem jeziku in v jeziku naroda — soseda, jih moramo po določilih manjšinskega šolskega zakona posebej prijaviti k dvojezičnemu pouku. Te prijave so možne ob začetku novega šolskega leta, zato izkoristimo možnost, ki nam jo nudi zakon. Svojega otroka lahko prijavite pisмено ali ustmeno pri upravi šole v prvih desetih dneh po začetku šolskega leta.

Dajmo otrokom s prijavo k dvojezičnemu pouku možnost, da bodo ljubili svoje ljudstvo in hkrati spoštovali druge narode. V naših razmerah bo to hkrati tudi najboljši prispevek k ohranitvi miru v deželi.

Št. Jakob v Rožu

Pred nedavnim je v Št. Jakobu v Rožu pod predsedstvom župana Janeza Gressla zasedel občinski odbor, ki se je bavil s številnimi vprašanji občine. Tako so odgovorni referenti med drugim poročali, da je občina raznim obrtnikom že dala naročilo za prenovitev ljudske šole v Podgorjah. Župan je poročal o napredku pri gradnji vodovoda na področju Št. Ožbolta in Rut, kjer so najtežavnejša dela pri gradnji rezervoarja ob izviru in polaganje glavnih vodovodnih cevi skoro že izpeljana. Položiti bo treba še stranske cevi in vodovod bo v

splošno veselje prebivalcev kmalu dograjen. Nadalje se je občinski odbor ukvarjal tudi s sestavo pravila nove upravne skupnosti občin v okviru okraja Beljak.

Po ogledu terena v Svatnah so občinski odborniki sklenili, da bodo na področju Mišlec nad Svatnami na severnem pobočju Grčence zgradili smučarsko vlečnico. Gošovo je mnogim znano, saj smo že pisali o tem, da se občina že leta prizadeva zgraditi smučarsko središče. Tako so takšen smučarski center hoteli zgraditi na planini Rožci, kar pa bi bilo povezano z velikimi denarnimi stroški. Tudi na Brdi so hoteli postaviti vlečnico, slednjič pa so se odločili za Svatne. Odgovorni referenti v občinskem predsedstvu so dobili naročilo, da se lotijo dela — razpravljajo z lastniki ozemlja in pripravijo finančni proračun.

Iz prizadevanj za izgradnjo smučarskega centra je razvidno, da želi občina Št. Jakob ustvariti pogoje tudi za zimski turizem. Morda bo izgradnja smučarskega središča v Svatnah nekakšna odsokočna deska za poznejšo izgradnjo večjega smučarskega središča na Rožci?!

geografijo ljubljanske univerze, so tudi letošnji maturanti imeli priložnost spoznati številne kraje in zanimivosti, ki jih je večina videla prvič. Letošnje veliko maturitetno potovanje je potekalo v znamenju desetletnice prve mature in v znamenju podpore akcij za gradnjo Kulturnega doma v Celovcu.

V naslednji številki bomo poročali o nadaljnjih vtisih s potovanja maturantov in profesorjev slovenske gimnazije.

Nočne napisne akcije

opozarjajo na obveznosti Avstrije

V noči od sobote na nedeljo — v času pliberškega sejma na travniku, tradicionalne ljudske slovesnosti, katero je obiskalo na tisoče ljudi — so neznanzi v Pliberku izvedli obsežno napisno akcijo, v kateri so z gesli opozarjali Avstrijo, da še ni izpolnila določil državne pogodbe. Poleg Pliberka je bila napisna akcija izvedena tudi v Blatu, Gonovecah, Libučah in Nonči vasi.

Gesla „Mera je polna“, „Člen 7 — naša pravica“, „Smrt fašizmu“, „IRA na pomoč“ so bila napisana v obeh jezikih. V glavnem je bila akcija naperjena proti „Grenzlandheimu“ v Pliberku, popleskali pa so tudi kačipote, ceste in druge objekte.

Pretežni del koroškega tiska zavestno budi strah, da bo prišlo do vroče jeseni. Krivdo za to vali na „ekstremiste“. Pri tem pa sramežljivo zapira oči pred dejstvom, da so za to situacijo tudi sami sokrivni, ker niso nikdar našli potrebe, da bi koroško javnost pravilno obvestili o tem, da koroški Slovenci že 18 let zamažajo pravice, zajamčene v državni pogodbi. Da je mera res že polna, ni treba posebej poudarjati. Neokusno pa je, krivdo za to naprtiti drugim.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

ski narod ob kakršnikoli Nemčiji lahko obstaja le v tesnem prijateljstvu z nami in da le rdeča armada lahko vrže Nemce iz Poljske.

Poljak je molčal, kot bi premišljal, koliko je v Mihajlovem odgovoru resnice. Ta pa se je zarežal in pogledal Pemca.

„Če bom preživel to vojno, se nikoli ne bom ukvarjal s politiko in ne z vojsko. Posvetil se bom umetnosti in delal stvari, ki so vredne človeka.“

Poljak, ki se je rad Rusovim odgovorom zamislil, ni maral odnehati. Preveč ga je bolela ta rana Poljske — varšavski upor.

„Ne boš se mogel izmakniti politiki,“ je dejal. „Pri vas je spolitizirano vse. In bo čedalje bolj!“

Mihajlo se je nasmehnil Poljakovi jezi in odvrnil:

„Vojno smo dobili. Ne vem pa, kakšne predstave imate o družbenem redu, za katerega se borimo. Večkrat vas poslušam. Molčal sem, toda danes vam bom povedal odkrito, da so vaša gledanja nekoliko zanesenjaška. Seveda je to razumljivo. Toda, če bo hotel delavski razred v tej deželi obdržati oblast, bo moral početi marsikaj, kar ne vsem všeč. Tudi marsikomu med vami ne, saj ste šli v boj z zelo različnimi težnjami. Vprašanje je, kdo bo počel vse tisto, kar bo padlo na misel vodstvu kot nujno in edino pravilno. Seveda tisti, ki ima veselje ukvarjati se s politiko.“

Marko ga je prekinil:

„To me pa res zanima, zakaj se tebi upira ukvarjati se s politiko, ko tako vestno izpolnjuješ dolžnosti, ki nam jih nalaga politika. Pa ne da dišiš malo po anarhizmu kakor jaz?“

„Ne delaj iz tega problema, Marko. Delam, kar moram. Toda politika služi človeškim trenutnim potrebam. Umetnost pa služi večnosti. Potrebni sta seveda obe. Je pa tudi tako: jaz sem človek dejanj, politika pa je največ-

krat stvar besed, ki proglašajo današnje resnice za jutrišnjo laž in današnje laži za jutrišnje resnice. Besede so tudi zato, da ljudje prikrivajo z njimi pravo bistvo stvari in svoje namene. Vem, da brez tega ne gre, a meni se to upira.“

Pemc je z zanimanjem poslušal pogovor in še sam posegel vanj:

„Zdi se mi, da se vsi borimo za eno in isto stvar, toda gledamo jo vsak iz svojega izhodišča. Pa se porazgovorimo o tem, zakaj se kdo bori, kakšne cilje vidi poleg tistih, o katerih vsak dan slišimo na političnih urah.“

Tomo večkrat govori, da se bori predvsem za svobodo. Marko pravi, da se bori za svobodo in za enakost, vsi pa trdimo, da se borimo za bratstvo med narodi in za pravičnejšo družbo.“

Mihajlo se je spogledal z Ano in ji nameril vprašanje:

„Ali se tudi ti boriš za ta lepo zvoneča gesla?“

Skoraj zardela je. Čutila je, da jih Mihajlo duhovno vse prekaša. In kar naprej jo je vključeval v pogovor, v katerem pa ni mogla reči česa določenega.

„Jaz se trenutno borim predvsem za golo življenje. Vse, kar si bom priborila, pa naj bo mojemu življenju narvrženo.“

Mihajlo je bil z njenim odgovorom zadovoljen. Najprej je nagnil čutarico, potlej pa rekel:

„Za ta lepa gesla so ljudje umirali že na pariških barikadah. Pod temi gesli so si zatirani izvojevali pravice, za katere so bili že večkrat opeharjeni. To je lep privid, ki nas drži pri volji za boj.“

„Daj, razloži nam ti, Mihajlo, kaj je svoboda,“ je rekel Marko.

„To, kar si ti predstavljaš, prav gošovo ni. Ne glede na to, da nimamo pravih predstav o svobodi, ker jo razumevamo vsak po svoje, je svoboda predvsem nasprotje nesvobode ali sužnosti. Če hočete, da vam povem po komisar-

sko, pa je svoboda tvorna spojitev volje z dialektično nujnostjo. Svoboda je sredstvo za doseganje moči, ki nam zagotavlja uresničevanje naših viljev, katere nam drugi onemogočajo. Če ste razumeli, prav, če ne, tudi. Praktično povedano, ima vsak svobode toliko, kolikor si je more vzeti, zakaj v današnjem svetu prave svobode ni in je ne bo.“

„To je pa čudna teorija. Kmalu ne bom več vedel, zakaj se borim,“ se je kregal Marko in si natlačil pipo.

Rus je nadaljeval kot profesor v šoli:

„Poslušaj, Marko! Če bi na vsem svetu vsem zavladala taka svoboda, kot želite vi, anarhisti, potem bi takoj prevladali močnejši nad šibkejšimi in svoboda bi šla po zlu. Nastalo bi to, kar je svoboda neomejenega izkoriščanja bogatenja, podrejanja in nasilstva. S tem trenutkom bi bilo tudi konec enakosti, da o bratstvu ne govorimo.“

Pemc mu je segel v besedo:

„Kaj pa misliš o enakosti?“

„To je največje slepilo za ljudi. Za tiste, ki niso nič in bi bili radi nekaj. To je predpostavka za nekaj nenaravnega. Če bi bili vsi enaki, bi svoboda umrla, ker bi morali s silo zatreti vse, ki se kakorkoli dvigajo iz poprečja. Poslušaj, Marko! Kaj more kdo za to, če ga je narava obdarila z večjo pametjo ko druge? Če si ti kot stari trden in zdrav kakor dren, in zdržiš vse napore, mnogo mlajših ljudi pa je doma, ker so bolni...? Če ima ta pogum, drugi pa bojazen v krvi... Če se je ena rodila lepa, druga pa grda... Torej, enakosti v bistvu ni. To je pojem za uporabo v industrijski tehnologiji, za serijski proizvod na tekočem traku, ne pa za ljudi, ki dva človeka nista enaka! Tudi pojem bratstva je problematičen. Iz lastne izkušnje vem, da odnosi med brati niso vedno posnemanja vredni. Poznam take, ki bi se požrli med seboj, nikar da bi si po-

Mednarodni mladinski seminar Kdaj so na Koroškem „šokirani“

V času od 27. 8. do 2. 9. je bil v Gradcu II. mednarodni mladinski seminar „Alpe-Jadran“, na katerem so sodelovali predstavniki mladinskih organizacij Koroške, Slovenije in Furlanije-Juljske krajine. Zastopane so bile tudi mladinske organizacije manjšin — slovenske iz Avstrije in Italije ter italijanske iz Jugoslavije.

Poleg že določenega dnevnega reda smo na predlog tržaškega Slovenca dali na dnevni red tudi manjšinsko vprašanje treh dežel. Ko so se nekateri koroški zastopniki začeli zavajati pomena obravnave, so bili vedno manj „navdušeni“ za ta predlog. Kljub temu smo se lotili tega vročega železa. Zastopniki vseh treh manjšin so poročali o položaju na svojem ozemlju. Predstavnik italijanske manjšine v Jugoslaviji je v svojem referatu poudaril, da je italijanska manjšina posev enakovpravna s Slovenci oziroma s Hrvati. Predstavnik slovenske manjšine v Italiji je podal natančen vpogled v politično in kulturno dejavnost svoje narodnosti ter izjavil, da v Italiji obstajajo še fašistični zakoni, ki ovirajo slovenski manjšini naraven razvoj.

Kot edini predstavnik koroških Slovencev sem imel tudi jaz možnost, da orisem položaj na Koroškem. Najprej sem predstavil naše slovenske organizacije, ustanove in naše dejavnosti. Nato sem podal zgodovinski oris o splošni dvojezičnosti na Koroškem. Med drugim sem omenil, da je bil na pritisk nacionalističnih krogov ukinjen obvezen dvojezični pouk, tako da je treba sedaj otroke prilagoditi v šoli za slovenski pouk. Seveda nisem pozabil omeniti srmotnih dogodkov lanske jeseni, ko so podvajami nacionalisti odstranili vse dvojezične napise. Končno sem poudaril tudi razočaranje koroških Slovencev glede manjšinske komisije.

„Odgovor“ s strani koroške delegacije je bil ta, da je nekdo prebral govor jugoslovanskega generalnega konzula Bojana Lubeja, ki ga je imel lansko leto na I. mednarodnem mladinskem seminarju v Pliberku. V diskusiji mojim izvajanjem ni nihče oporekal. Čudil sem se samo, kako je to mogoče, da se nekdo poslužuje govora diplomatskega predstavnika, ki ga je le-ta imel v popolnoma drugi situaciji kot je danes (tik pred obiskom Djemala Bijediča pred jesenskimi dogodki). Povedati moram, da sem se kljub temu strinjal z glavnimi mislimi tega govora, saj je generalni konzul takrat med drugim poudaril, da so enakovpravne manjšine močna podpora stremljenju po izboljšanju mednarodnih odnosov.

Ob tej priložnosti pa se moram izreči proti neupravičenim napadom

predvsem v „Kleine Zeitung“ in tudi v „Volkszeitung“. Na to provokacijo sem že poslal pismen odgovor. Upam, da ga bo Kleine Zeitung objavila. V slučaju, da ga ne bi, bom prisiljen napraviti nadaljnje korake. Dopisnik, ki je napisal ta članek, je po vsej verjetnosti polovico predavanja prespal. Ze naslov sam je brezprimerna nesramnost: „Mladi Slovenec šokira koroško delegacijo“. Če so bili Koroški šokirani že zaradi moje poročila, kakšen šok so morali prestatiti tedaj, ko se je vse to, o čemer sem poročal, v resnici dogajalo?

Sicer pa vsebuje omenjeni članek številne neresnične trditve. V nasprot-

ju z njegovimi trditvami moram povedati, da nisem pozabil omeniti važnih ustanov, kot so slovenska gimnazija, zadruga, slovenski časopisi itd. Upravičeno se sprašujem, zakaj pisec tega članka ni omenil, da se je poleg delegacije iz Slovenije tudi italijanska delegacija popolnoma strinjala z mojimi izjavami glede upravičenega boja koroških Slovencev. Razočaran pa sem bil, da se noben član koroške delegacije ni upal izpovedati svojih simpatij napram našim zadevam, čeprav vem, da so se nekateri člani delegacije strinjali z mojimi izjavami.

Franci Serajnik

ZAHVALA

Zveza koroških partizanov se tem potom najlepše zahvaljuje vsem, ki so prispevali k postavitvi in odkritju partizanskega spomenika v Robežu.

Posebna zahvala velja Zvezi združenj borcev NOV Slovenije za podarjeni spomenik. Nadalje Lesjakovi družini in posestniku Hanzu Kancijanu, ki je dal na razpolago prostor za spomenik ter za trud, ki ga je vložil pri postavitvi in odkritju spomenika. Prav tako pa tudi Partizanskemu pevskemu zboru iz Ljubljane, ki je pod vodstvom dirigenta prof. Radovana Gobca obogatil spored 2. tovariškega srečanja v Robežu dne 2. septembra 1973.

Glavni odbor

Celovec

Ze v začetku 13. stoletja je vojvoda Bernard hotel Vrbsko jezero zvezati s Celovcem in sicer po vodni poti oziroma prekopi, ki ga danes imenujemo Lendski kanal. To nameru mu je preprečil takrat zelo močno vetrinski opat. Leta 1527 pa so Bernardovo načrt le izpeljali deželni stanovci.

Kakor so bile že včasih težkoče glede Lendskega kanala, tako so tudi sedaj, ko ga imamo. Prepričani smo, da bi bila celovška mestna uprava bolj zadovoljna, če prekopa sploh ne bi bilo. Tako pa je treba računati z njim, čeprav je nepomemben. Treba ga je stalno vzdrževati, kar je seveda povezano z velikimi denarnimi stroški, zlasti sedaj, ko mislijo odtok Lendskega kanala preusmeriti v potok Zadnico (Sattnitz). Izvedba načrta bo znašala, ko bo kanal predvidoma drugo leto dograjen — 11 milijonov šilingov.

Pred dobrimi štirimi stoletji so z odtočno vodo Lendskega kanala, ki je bil na koncu opremljen z zatvornico, polnili mestni graben, ki je od štirih strani obdajal takratno jedro mesta Celovca. Ščasoma, ko se je

mesto vedno bolj razvijalo in razširjalo tudi preko grabnov, so bili le-ti odveč in so jih zasuli. Kot glavni odtočni kanal je pozneje služil potok Feuerbach, ki še danes obstoja. Z gradnjo nove čistilne naprave na jugu Celovca pa je nastal nov položaj, da potok Feuerbach ne bo smel dati več vode, kot 200 litrov na sekundo. Ta količina odtočne vode Lendskega kanala pa je nezadostna, da bi le-ta ostal čist. Da bi vodo Lendskega kanala ohranili čisto in zdravo, je mestna občina morala vgrizniti v kisl jabolko in izgotoviti načrt, ki predvideva večji odtok vode iz Lendskega prekopa. Novi kanal bo šel pod cestami Spönheimerstraße, August-Jaksch-Straße in Rosentaler Straße. Najdaljši del kanala — od Rosentaler Straße do August-Jakschstraße, dolg 2300 metrov je tik pred dograditvijo. Zadnji 120 metrov dolgi del pred Lendskim kanalom bo zgrajen 12 metrov pod zemljo.

Z dograditvijo novega odvodnega kanala iz Lendskega prekopa v Zadnico bo doseženo ponovno pravo razmerje (600 litrov vode na sekundo), ki bo odgovarjalo čiščenju oziroma zdravljenju trenutno „bolnega“ Lendskega kanala.

KOROŠKI SLOVENC NOČEMO KAPITULIRATI!

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ji domači podedovani zemlji. Koroški Slovenci nočemo kapitulirati, kajti pokazali smo svojo voljo do življenja tudi tedaj, ko nas na papirju ni bilo več. Svojo življenjsko voljo smo izpričali s plebiscitom krvi. Nad 40 partizanskih grobišč širom naše zemlje govori o tem plebiscitu naše krvi. Če mislijo, da nas ni, potem naj pogledajo ta grobišča, naj pogledajo, kje smo se koroški Slovenci borili v času narodnoosvobodilne borbe. Povsod tam, kjer je bila naša borba, pa koroški Slovenci živimo tudi danes!

Potem je opozoril, da stojimo pred zasedanjem kontaktnega komiteja, ki naj bi obravnaval vsa odprta vprašanja naše narodnostne skupnosti in iskal rešitve. Osnova za rešitev koroškega slovenskega vprašanja — je ugotovil dr. Zwitter — pa more biti le ta, da je ozemlje naše naselitve znano, da je strnjeno in da je bilo kot tako znano tudi tvorcem državne pogodbe. Znano pa je predvsem tudi iz narodnoosvobodilnega boja, saj sega vse do tja, do kamor je segala naša partizanska borba.

V svojem govoru je zavzel predsednik ZSO stališče tudi do vprašanja tako imenovanega ugotavljanja manjšine ter naglasil: „Državna pogodba v členu 7 ne pozna nobenega pomembnega števila in je zato kakršnokoli ugotavljanje manjšine za nas nesprejemljivo. Nesprejemljivo tudi zaradi tega, ker je v današnji koroški stvarnosti, po dogodkih lanske jeseni, dejansko nemogoče. Če mora koroški deželni glavar zaradi tega, ker se je upal zagovarjati vsaj malenkostno izvajanje določila o dvojezičnih napisih, zapustiti svoje mesto; če se njegov naslednik mora braniti napram nemški šovinistom, češ, da ni še nobenih razgovorov s predstavniki sosednjega naroda, potem vemo, da je takšno ugotavljanje nemogoče, da je v tej atmosferi nemogoče pričakovati od preprostega koroškega Slovence, ki je doživel izselitev, ki dan za dnem doživlja zapostavljanje, da je od tega človeka nemogoče zahtevati,

da bi se izjasnil, kam spada. Koroški Slovenci smo v vsej zgodovini dokazali, kje živimo, v vsej zgodovini pa tudi dokazali, da hočemo živeti in ostati na tej domači podedovani zemlji.“

Ob koncu je predsednik dr. Franci Zwitter dejal, da smo koroški Slovenci ponosni na svojo borbo, kajti uspeh in priznanje te borbe je prav člen 7 državne pogodbe. „Zato ne dovolimo, da bi naš uspeh skušali izdolbsti s sofisticiranimi zvijačami, da bi najprej zmanjšali njegovo vsebino, potem pa zožili tudi še njegovo krajevno območje. Koroški Slovenci se bomo za ta naš borbe borili vsedotlej, da nam bodo priznali tiste pravice, ki nam gredo po državni pogodbi povsod tam, kjer živimo — od Šmohorja pa dol do Podjune, gor do visokih Kostanj in do Djekš. To izjavljamo tukaj na zgodovinskih tleh prve partizanske bitke. Hkrati pa izjavljamo, da se hočemo še naprej boriti za tiste ideale, za katere smo se bojevali v narodnoosvobodilni borbi: za osvoboditev izpod fašističnega jarma, za enakopravnost vseh podjarmljenih ljudstev, za mir in bratstvo med narodi. Na Koroškem živita dva naroda in bosta živela tudi v bodoče. Za to se bomo koroški Slovenci borili skupaj z vsemi antifašističnimi somišljeniki avstrijskega naroda. To naj bo zakletve na tem zgodovinskem mestu prve oborožene protifašistične borbe na Koroškem.“

Srečanja v Robežu so se — kakor že povedano — udeležili številni nekdanji soborci z obeh strani meje. V tej zvezi bi tiste, ki so udeležbi ljudi iz Slovenije tudi tokrat skušali dati nek dvomljiv priokus, opozorili samo na dejstvo, da je protifašistična borba pred 30 leti družila Slovence brez ozira na današnjo mejo, ki pa je takrat sploh ni bilo, saj so jo nemški osvajalci premaknili daleč proti jugu, ko so velik del današnje Slovenije vključili v „Gau Kärnten“.

Nedeljska prireditve je izzvenela v pristrčno družabnost, ki je potekala v duhu obujanja spominov na skupne boje ter utrjevanja tovariških vezi.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

magali! V imenu nasilnih in neumnih ljudi bi zapirali usta pametnim.“

Pemc se je rahlo nasmehnil, rekoč:

„Tega, kar nam ti govoriš, Mihajlo, nisem bral v kratkem kurzu zgodovine VKP(b) in tudi ne slišal na političnih urah!“

„Na, pij! Lahko do dna, če boš povedal še kaj zanimivega!“ je Marko ponudil Mihajlu čutarico. „Zdaj, ko si nas že pošteno zmedel, nam povej, za kaj se ti boriš. Ali še morda za kaj drugega kot za diktaturo proletariata in za brezrazredna nebesa, ko bomo zbrisali nacije s sveta?“

Tušar je naložil nekaj polen na ogenj in podrezal v žerjavico. Plameni so razžarili obraze in trepetajoče sence so se poigravale po sijočih očeh.

„Jaz se borim za človeka.“

„Res me zanima, kaj je po tvoje človek,“ je dejal Pemc.

„Človek...“ je rekel Mihajlo in se zamislil. „Ali naj vam predavam?“

„Tudi lahko, če se ti ljubi,“ je naglo usekal Marko.

„Nikomur še nisem. Vam pa bom povedal, kar mislim, pod pogojem, da do jutri pozabite. To je dolga in neizbrpna veriga na pol resnic. Slišal sem že, da je človek kritaneč opice in boga. Če je bog in opica v eni koži, potem je sposoben vsega, kar se dogaja pod soncem. Pravijo tudi, da je človek politično bitje, ki ima moralno zavest in goji umetnost. Kaj naj bi bil še? Zver, ki misli in ki ubija na največ načinov. Žival, ki kuha in menja dlako, kadar si zaželi, ki se neutrudno pari, bolj za užitek kot za potrebo. Religija nas svari, da je človek prah in pepel, ki se v prah povrne. Po dialektiki je utelešen paradoks, sklop nasprotij ali merilo za vse stvari. Človeštvo pa je potemtakem nesmrtnost smrtnih, vsota vse minljivosti, ki je podaljsek v

večnost. In kaj naj bi bil še ta naš človek? Roka, ki bo kmalu segla tudi v vesolje.“

Ko je Mihajlo prenehal, se je spet oglašil Marko:

„Ondan nam je komisar razlagal, da je človek človeku volk, ko pa bomo mi zamagali, bo človek človeku ovca.“

Vsi so se zasmejali.

„Dobro bi bilo, če bi bil človek človeku samo volk. Poznam stebo in tudi volkove, kako se obnašajo. Premagan volk lahko da rep med noge in ga nasprotnik spusti. Kako pa je pri človeku? Tu ni usmiljenja. V čem se razlikujemo od živali? Ne samo v tem, da smo se dvignili s tac na zadnje noge in da uporabljamo roke, s katerimi delamo in konserviramo delo. Imamo zavest in zavest o zavesti in srce.“

„Seveda, srce... Samo da tega nisi pozabil, Mihajlo. Človek ima srce zato, da počne neumnosti; da sovraži in ljubi hkrati; da lahko odpušča; da se brati s tistimi, s katerimi se je včeraj pobijal; da se tepe s prijatelji.“

Ko je Marko nehal, se je oglašil Pemc:

„Po svoje imate prav. Nečemu se tudi jaz čudim. Znano je, da se živali bore za svoj lovni prostor, za samice, za boljše položaj v čredi. Ljudje, ki jih imamo za čudež stvarstva, pa so — poleg neke vrste mravelj — edina bitja, ki uničujejo z vojno svojo vrsto. To se dogaja v čedalje večjem obsegu. Kam smo prišli z vojno? Od majhnih spopadov k množičnim pokolom.“

„O tem smo se pogovarjali že včeraj,“ je pripomnil Tomo. „Nismo razčistili, kako bi spravili vojno s sveta. Zazdelo se nam je, da se človeštvo vrta v začaranem krogu, da smo v ulici brez izhoda. V enem pa smo si bili vsi edini, mi, ki podiramo ta stari in trkli svet: da se da nasilje razrušiti samo z nasiljem.“

Mihajlo se je primaknil k ognju in mimo plamenov gledal Ano, njene kot jezero mirne in čiste oči pa lase, ki

so ji padali na ramena. Zdela se mu je kot slutnja nekega drugega sveta, ki si ga vsi želijo.

Pemc je nadaljeval svojo misel:

„Današnja zgodovina je kot pobesnel konj; kot letalo brez pilota; kot vlak, ki drvi in ne ve, kje bo skočil s tira; tega me je postalo strah... Res je, kot pravi Marx, da so revolucije rdeča nit skozi zgodovino; da se nenehno bije boj med zatiranimi in zatiralci, med revnimi in bogatimi, med posamezniki in narodi. Krik teptanih in tlačanih se na zemlji še ni polegel. Revolucije so lokomotive zgodovine. Spremljajo pa jih vojne. Ne vem, če bomo mi doživeli, da bo človek v sebi premagal vojno.“

„Če jo premaga ali ne, mi se borimo zaper njo,“ je dejal Marko in nagnil čutarico ter posrebal nekaj kapljic, ki so ostale v njej.

Spet je povzel Mihajlo:

„Tega mi ne bomo rešili, pogovarjamo pa se lahko. Slišal sem več zvonov resnice. In tudi marsikaj sem doživel. Videl sem naš poraz pred Moskvo, našo zmago pred Stalinogradom — to sta dva dogodka, ko sem tudi v sebi doživljal poraz in zmago. Videl sem Berlin in Trst. Poslušal sem komuniste, nacistične, ateiste in katolike ter muslimane, anarhiste in ne vem koga še vse. Veste, v čem je tragika? Ker vsi mislijo, da imajo prav. Vsakdo misli, da je njegova resnica edino prava. Menda ni tako bedastega državnega reda, da ne bi našel ljudi, ki bi se ogreli zanj. Tragično je tudi to, kar nas uči vsa zgodovina. Komaj se ena vojna konča, že lopovski politiki poskrbe, da se v krvavem bakanalnu zadnje noči spočne nova. Gospodje, ki imajo korist od tega, poskrbe, da bog vojne, Mars, ne zapusti njihovega kurbišča. Vse ideologije so polne osvajanja in nasilja: kdo bo komu gospodoval in kako si ga bo laže podredil in izkoriščal. Celu religije, ki uče ljubezen med ljudmi, so v praksi čisto drugačne. Človek postaja sredstvo,

Pajdaša

Medved, volk in lisjak so si postavili hiše eno ob drugi in volk in lisjak sta se zmenila za skupno gospodinjstvo.

„Predvsem morava,“ je rekel volk Pekka, „v gozdu iztrebiti jaso in zasejati žito.“

Lisjak se je strinjal in takoj prihodnji dan sta jo mahnila na delo. Vsak je imel s seboj latvico s tremi kosi masla za kosilo. Blizu kraja, kjer sta se odločila iztrebiti gozd, sta postavila latvici v hladno vodo majhnega izvirkarja.

Podiranje drevja je naporno delo in lisjak, ki se je kmalu utrudil, si je izmislil, da bi šel na sprehod. Ko se je vrnil, je rekel volku:

„Pekka, na sosedovi farmi proslavljajo roj-

„Prosim te, podvizaj se! Preveč dela je zame samega.“

„Da, ljubi Pekka,“ je obljubil lisjak. „Vr-nem se, brž ko utegnem.“

In spet jo je mahnil k izvirku. To pot je snedel srednji sloj iz Pekkove latvice, potem pa jo je počasi primahal na jaso.

„No,“ je rekel volk, in za hip zastal sredi dela, „kako pa je punčki ime?“

„Sredina.“

„Sredina? Kako pa morejo tako krstiti otroka?“

Nekaj časa se je lisjak pretvarjal, da pridno dela, pa je že stekel proč in se vrnil povedat, da so na farmi spet dobili otroka in da ga va-bijo k slavlju.

„Še en otrok! Ne, Mikko, to je pa preveč! Kako pa je to sploh mogoče?“

„Tokrat ima snaha fantka.“

„Me nič ne briga, kdo ga ima,“ je rekel volk, „ti ne moreš nikamor! Ali ne vidiš, ko-liko dela imava!“

Lisjak je prikimal.

„Prav imaš Pekka, prav! Odločno preza-poslen sem, da bi tekal po proslavah! Odre- kel bi, če bi le ne bila nova naseljenca, oni pa so naši najbližji sosed. Tako se bojim, da bi mislili, da jih omalovažujemo, če bi me ne bilo. Bom pa pohitel, obljubljam ti!“

In lisjak jo je tretjič mahnil k izvirku in po-lizal volkovo latvico do dna. Ko se je čez uro ali dve vrnil, je povedal novico volku.

„Fantka so imenovali Dno.“

„Dno!“ je zavpil volk. „Kakšna imena pa dajejo dandanes otrokom?“

Lisjak je nekaj minut z vso močjo mahal s sekiro, potem pa se je izčrpan vrgel po tleh.

„Hojoi!“ je vzdihnil in zazelah. „Tako sem truden in lačen, da je gotovo že čas kosila.“

Volk je pogledal, kje stoji sonce in rekel:

„Da, mislim, da zares lahko malo pojeva in počijeva.“

In sta šla k izvirku in vzela vsak svojo lat-vico.

„Mikko!“ je zavpil volk. „Si bil ti pri mo-jem maslu?“

„Jaz?“ se je začudil lisjak s silno nedolžnim glasom. „Kako bi vendar mogel biti pri tvo-jem maslu, ko pa veš, da sem vse jutro delal ob tebi, razen kadar sem šel na rojstva? Sam si pojedel svoje maslo!“

„Nič ga nisem sam pojedel,“ je izjavil volk. „Stavim, da si ga ti!“

Lisjak je bil močno užaljen.

„Pekka, ne maram, da govoriš kaj takega! Zadevi morava do dna! Povem ti, kaj bova storila: legla bova na sonce, da se bo maslo stopilo. In če priteče iz tvojega nosu, si ti ti-sti, ki ga je snedel, če pa iz mojega, pa jaz. Se strinjaš, Pekka?“

Volk se je strinjal, legel na sonce in bil od dela tako izmučen, da je v hipu trdno zaspal. Ko ga je videl zaspati, mu je lisjak pritisnil na

vrh smrčka kos masla. Sonce ga je kmalu sto-pilo in maslo je začelo curljati.

„Zbudi se, Pekka, zbudi se!“ se je drl lisjak. „Maslo ti teče iz nosu.“

Volk se je s težavo predramil in se obznil pod nosom.

„Res je, Mikko,“ je presenečen ugotovil volk. „Videti je, da sem ga moral sam snesti, ampak besedo ti dajem, da se tega ne spomi-njam!“

„Dobro,“ je dejal lisjak, še zmeraj malo užaljen, „ne bi smel vedno sumničiti mene!“

Ko sta se vrnila na jaso, je volk začel zna-šati dračje, da bi ga sežgal, lisjak pa se je splazil ležat pod sosednje grmovje.

„Mikko, Mikko,“ ga je klical volk, „mi ne boš pomagal sežgati dračja?“

„Kar vrzi ga na ogenj!“ je vpil lisjak. „Jaz bom pa pazil na iskre. Ne smeva vendar po-žgati vsega gozda!“

In volk je požgal dračje, medtem pa je lis-jak prijetno kinkal.

In ko je bilo vse nared, da v zemljo, posuto z bogatim pepelom, posejeta žito, ga je volk spet poklical.

„Kar sej, Pekka,“ je zaklical lisjak, „jaz bom pa od tu plašil ptice, če nočeš, da nama pozobajo sleherno zrno, ki ga imava!“

In lisjak, nepridiprav, je še enkrat zakinkal, medtem ko je volk zasejal njivo, ki jo je po-sejal in iztrebil.

Parker Fillmore

Kdo je večji

*Do členka je račka raci,
do pažduhe raca kuri,
kura petelinu do vratu,
petelin puranu do nosu,
goska z gosjo je enaka,
do vimena kravi sega teliček,
do stremena konju žrebiček,
jagnje ovci do srca,
janjčku prase do kožuha,
a do smrčka maček psu,
vrabec škorcu tja do kljuna,
škorec sraki do kolena,
sraka vrani do temena,
žaba mlaki do zalege,
do ramena reki rak,
do ozare reka njivi,
mravlja črčku do glodalca,
črček polžu je do palca,
miška mačku do želodca,
jelka zvezdam do oči,
mesec soncu do plamena,
otrok mami do naročja,
mama očku do ramena.*

Uganke

**Bel zobje,
pa črni so vmes,
trebuh raztegne,
te vabi na ples.**

(оршонник)

**Vojščak pa tak,
komaj zbode —
že je mrtvak.**

(чобак)

stvo in so me povabili, naj pridem.“

„To je zelo nerodno, ko imava toliko dela,“ je odvrnil volk. „Kak drugi dan bi šel lažje.“

„Mislim, da se moram odzvati,“ je vztrajal lisjak. „Zmeraj so nama bili dobri sosed, pa bi bili užaljeni, če bi odklonil.“

„Prav,“ je rekel volk, „če misliš, da je bolje, če greš, pa pojdi. Samo brž se vrni, veliko mo-rava še napraviti!“

Lisjak je odkorakal, prišel pa nikamor dlje kot do izvira, kjer sta se hladili latvici z ma-slom. Vzel je Pekkovo latvico in snedel vrhnji sloj masla. Čez nekaj časa je zavil nazaj na jaso.

„Torej, Mikko,“ ga je vprašal volk, „je slavje pri kraju?“

„Pri kraju.“

„Kakšno ime pa so dali otroku?“

„Vrh.“

„Vrh? To je pa čudno ime.“

Čez nekaj trenutkov se je lisjak spet zmuz-nil in se vrnil s sporočilom, da se je na farmi rodila deklica in da ga na vsak način hoče-jo imeti pri slovesnosti.

„Spet rojstvo?“ je vzkliknil volk. „Kako pa je to mogoče? Saj ne boš šel, ali ne, Mikko? Ne moreš vendar ves čas hoditi po proslavah.“

„Resnico govoriš, Pekka,“ je kimal lisjak, „ampak mislim, da to pot moram iti!“

Volk je zastokal.

Kostanjko Prvi Veliki

Bilo je to davno, davno, ko so bili še vsi kostanji enaki. Hočem reči, da ni bilo pravih in divjih. Med posameznimi plodovi pa so razlike, seveda, bile. Eden od kostanjev je bil večji od vseh drugih. Zato je postal zelo domišljav.

„Ustvarjen sem za nekaj posebnega,“ je modroval. „Lepši sem in pametnejši od drugih, zato bi moral postati kralj vseh kostanjev: Kostanjko Prvi Veliki.“

Toda kostanji tudi v fistih časih niso potrebovali kralja, zato ga niso okronali. Kostanjko Veliki ni bil zadovoljen. Napihoval se je in napihoval in nazadnje padel iz ježice na tla. Zakotalil se je v veliko lužo in se pri tem ves umazal. Pa ga to ni motilo. Skozi njegovo lupino je prodirala vlaga, zato se je zmeraj bolj napenjal in postojal zmeraj večji. Kmalu je postal največji kostanj na svetu, a se za to še zmenil ni nihče.

Nekega dne sta prišla mimo dva dečka. Dečki so si med seboj zelo podobni, čeprav se razlikujejo po malenkostih.

„Glej!“ je rekel prvi. „Največji kostanj, kar sem jih kdaj videl.“

„He, he!“ se je zasmel drugi. „Večji od buče že ni.“

Prvi deček je pobral Kostanjka Velikega, ogledal si ga je z vseh strani, pa ga spet odvrnel.

„Pha!“ je rekel. „Ta kostanj je puhel.“

Dečka sta šla naprej. Kostanjko Veliki pa je bil strašno užaljen. Namrgodil se je in postal nejevoljen, z eno besedo, divji. Ko si je kasneje ustvaril družino, so izšli iz nje divji kostanji.

Toda časi se spreminjajo. Kostanjka Prvega Velikega že zdavnaj ni več. Njegovi vnuki in pravnuki pa rastejo po drevoredih in parkih, sprehajalcem v veselje. Pravi kostanji se pražijo na žerjavici in kuhajo v loncih in otroci jih imajo seveda radi.

Radi pa imajo tudi drevesa divjega kostanja, ki vsako leto trosijo okrogle rjave plodove. Otroci in spretni očelje izdelujejo iz njih čudovite stvari: možičke, kolca, živali in celo vrtačke. Vse mogoče lahko napraviš iz divjega kostanja. Če bi to videl Kostanjko Prvi Veliki, bi bil nazadnje nemara le zadovoljen, čeprav ni postal kralj.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

standardni material za medsebojno obračunavanje sil, ki jih ne doume. Splet in protislovnost ciljev, ki jim gospoduje politika, sta povsem zunaj moči posameznika. Bedni človek stoji pred tem nerazumljivim, navzkrižnim ognjem sile prestrašen in nemočen, kot je stal neandertalec pred ognjem, ki je usekal z neba v obliki strele in zanetil požar v stepi. Strah ga je kot pred vodo, ki preplavi nasipe in zalije pokrajino. Vojne se boji kot vetrov in potresa. Kadar počti, gre kakor ovca v klavnico na tej ali oni strani. Čemu? Naj mi to razloži kdo od vas, na primer ti, Marko, ki si prehodil dovolj sveta in si naložil že šesti križ na pleča.“

Marku je bilo všeč, da se je obrnil prav nanj. Zakrehal je in odgovoril:

„Prekleto učen si. Pa te vseeno razumem. Rad bi ti oporekal, pa je težko... Nikoli nisem razumel in nihče mi še ni dal odgovora, čeprav sem že povpraševal komisarje, zakaj se med seboj koljejo in sovražijo delavci, reveži, takšni, ki se niti ne poznajo med sabo in ki vsi vedo, da jih doma čakajo žene, kopica otrok in delo... Potem pa gospodje sedejo za zelene mize in se prijateljsko pogovarjajo med seboj, dobro jedo in pijo, barantajo za zemljo in za ljudi kot na trgu branjevka, ki prodaja oskubljene peteline. Jaz pljunem na vse skupaj. Če bi imel neznansko veliko bombo, bi jo vžgal, da bi se razleteli na vse konce...“

„To je prehuda, Marko,“ je ugovarjal Pemc.

Marko pa se je petelinil naprej:

„Videl sem dovolj sveta. Živel sem med belimi, črnimi, celo z rumenimi sem prišel v stik. Preprosti ljudje se ne razlikujejo dosti drug od drugega. Lahko bi vsi živeli v miru. Stvari, ki povzročajo mržnjo med ljudmi, pa bi lahko poravnali drugače, brez krvi.“

„No, Marko, povej nam svoj recept za ureditev sveta,“ je dejal Pemc.

„Dal bi orožje gospodom politikom, generalom, far-jem in ideologom, ministrom in tovarnarjem, pa naj se naj-prej sami udarijo, ne pa, da ženejo ubogo rajo pred mi-traljeze, na nož, na bunkerje in na žične ovire, da ji tanki drobijo kosti, sami pa se skrivajo po zaledju in kujejo nove dobičke. Na fronti jih ni, na paradnih in pri delitvi časti pa so prvi. No, ni res, Pemc?“

„Marsikaj je narobe. Misliš, da je meni všeč, da so tisti, ki se sedaj z nami vred na življenje in smrt borijo z Nemci, sami spravili Hitlerja na oblast in postavili Nem-čijo spet na noge, da je lahko začela nova osvajanja? Zdaj je Nemčija velikansko podjetje razbojnikov. Gospod-je pa so mirno gledali, da je Hitler oropal pol sveta, zga-nili so se šele, ko je šlo njim za kožo. Poglejte, kako je pri nas: nekaj nemških divizij držimo samo mi, naš kor-pus, pomoči pa ni in ni. Niti razstreliva ni dovolj, da bi vi minirali, kaj šele orožja in opreme! Konca vojne me je prav tako strah, kot me je bilo začetka.“

„Naj bo, kar hoče, toda to pot bodo uničeni. Jaz bi jih zbrisal z zemlje. Vsem tistim za opomin, ki bi spet za-čenjali vojno,“ je pribil Tomo. Ves čas pogovora so mu oči tlele v zelenem, maščevalnem soju.

Mihajlo je dodal:

„Upam, da se bo uresničilo tisto, za kar se mi vsi bo-rimo. Toda jaz se bojim miru prav tako kot vojne. Tudi mir bo strašen. In kaj šele nova vojna! Reševati stvari z na-siljem, je bolezen človeštva, za katero še niso odkrili zdra-vila. Človek bo prebolel svoje otroštvo šele takrat, kadar bo nehal ubijati. Šele takrat se bo začela zgodovina člo-veka. Jaz verujem vanjo.“

„In kdaj bo to?“ je vprašala Ana, ki je z rokami okle-pala trebuh, v katerem je nosila otroka, kot bi se bala zanj.

„Mihajlo ima prav,“ je dejal Pemc. „Ne vemo, kdaj bo to. Tažno pa je, da verujemo, ker sicer ne bi bilo več vred-

no boriti se. Dolgo sem potreboval, da sem doumel, da se energija, ki vznikne in uničuje staro, ne zniči, temveč raste. Odpor, ki se ji zoperstavlja, jo krepi. Čutilim, da raste v človeku veliko upanje.“

„Upanje...“ je dejala zasanjana Ana. „To tudi mene drži pokonci.“

Še dolgo v noč so se pogovarjali, dokler Pemc ni od-ločil, da je dovolj in je treba k počitku.

Ob sončnem vzhodu so zajtrkovali, nato so se postar-vili in krenili vsak na svojo pot. Le Tomo je ostal, da bi spremljal Pemca v Dolomite. Mihajlo pa je naprtal nabral-nik z eksplozivom in se napatil na Kras. Tam je nameraval pognati v zrak neko nemško utrdbo. Ana, Marko in njegova dva fanta pa so se odpravili iskat brigado. Do solčja potoka z reko, kjer se je začela cesta, so imeli skupno pak-ko je Ana segla Mihajlu v roke, je vedela, da si je pridobila prijatelja. Na pol slovensko, na pol po rusko ji je rekla:

„Ne boj se majorja Wolf! Midva z Bliskom bova po-skrbela, da bo zletel v zrak, preden bo stegnil roko po tebi. Častna beseda! Zavoljo tebe bom poskrbel zanj!“

Kocinasti Marko se je zahihital na koščnem konju:

„Verjemi mu, Ana! Za kogar se zavzame on, mu je pišejo potni list za pekel ali nebesa! He, he, he!“

Pimiril jo je. Nov pogum jo je navdal in počutila se je vsa prerajena, kot bi se bila od vseh fantov navzela moči in preziranja nevarnosti.

Ana in Marko sta počakala, da je Mihajlo izginil v so-teski. Preden ga je zagrnilo grmovje ob reki, mu je Ana za-klicala, in oba sta mu pomahala v slovo. Ustavil se je in jima tudi pomahal. Žalostna je bila, ko je izginil. Šel je sam proti stotinam Nemcev, proti tisočerm nevarnostim, smehljajem na trpkih ustnicah in upanjem v obeh...“

(Dalje prihodnjič)

za oddih in razvedrilo

DENIS F. BERNARD

Potepuh

S težkimi koraki je prihajal iz mesta. Od časa do časa se je ustavljal in pogledoval prek zaliva, na čigar gladini je v popoldanskem soncu trepetalo milijarde zlatih luči. Daleč zunaj so se lahko pozibavale jadrnice kot mali beli trikotniki, ki jih razmečejo otroci po neskončnosti modre ravnine.

Potepuh se je smehljaj. Bil je to pot boječ, pol bridek nasmeh, ki je prihajal nekje od znotraj. Komaj opazen je bil, le jasne oči so se trenutno zabliskale, kakor iz nagajive prešernosti in neštete gubice v licih so se pogobile.

Cuden potepuh je bil to. Njegov od sonca in vetra rjavo opaljen obraz je bil ozek, skoro plemenit. Kdor bi utegnil opazovati, temu bi bil gotovo simpatičen. Seveda pa se nikomur ni zdelo vredno, ogledovati potepuha. Vendar je bila vsa njegova pojava v kričnem nesoglasju na tej promenadi, kjer se je mestna mladina zbirala ob popoldanskih sprehodih.

Mimo njega so postopale skupine mladih deklet. Smejale so se, hihitale in se pozibavale v bokih, da bi s svojim obnašanjem vzbudile kar največ pozornosti. Nasprotno pa so se fantje trudili, da bi bili kar najbolj ravnodušni in samozavestni. Vendar se vselej le niso mogli zadržati, da ne bi pogledovali za črnookimi lepoticami in prenekateri od njih jim je poslal boječ pozdrav, ki pa je bil navadno ohoho prezrt, vsaj dokler je bilo še svetlo in bi mnogi znanci in sorodniki, sedeči na kavarniških terasah, utegnili opaziti to zблиževanje.

Potepuh je stopal dalje in prišel v mali park. Sedel je na kameniti zid, ki je kot kakšen trdnjavski nasip segal v zaliv. Globoko pod njim so se poigravali drobni valovi z očrnelimi skalami. Bila je to nenehna igra iskanja in beganja, ki jo voda in zemlja vgrata že tisočletja. Duh po soli, rakovinah in algah je vel navzgor. Potepuh je ljubil ta vonj, kakor je tudi ljubil vonj osušene prsti in vonj zorečih njiv. Toliko tega je ljubil, pa čeprav njega samega ni nihče ljubil. Bil je zapuščen in sam, potepuh-samotar na robu mesta, kjer nihče ni imel ne časa, ne volje, da bi mu privoščil blagodejno, toplo besedo.

Številna družina galebov je v širokem poletu plavala prek zaliva. Dolgo je gledal potepuh za njimi. Nato je njegov pogled počasi vračal nazaj, opazuje vsako malenkost.

Kraljevske palme so v lahнем vetru zibale svoje nežne liste. Harmonijo pa so motile gredice z vsiljivo rdečimi cveti, ki so vulgarno učinkovale na to okolico.

Na drugi strani promenade so štrleli zobati nazidki visokih stavb v temnomodro nebo. Teh stavb še ni bilo, ko je zadnjikrat gledal to mesto. Čas ni miroval, pa čeprav je on sam izgubil zanj ves smisel in pomen.

Prek peska je zdvijala skupina otrok. Potepuh jih je pazljivo ogledoval. Kazno je bilo, da ga zanimajo le še otroci. Vedno več teh malčkov je teklo mimo njega navzdol k bazenu, kjer so spuščali svoje ladjice ali lovili ribice. V večji oddaljenosti so jim sledile matere, lepo oblečene, kot se to spodobi za promenado.

Za dobro voljo

PREPOZNA PRIVOLITEV

„No, fant,“ pravi oče petnajstletnemu sinu, „zdaj si že kar možak. Dovolim ti, da včasih katero prižge.“

„Hvala, očka, ampak že eno leto ne kadim več.“

STRIP-TEASE

— Pred nekaj dnevi sem gledal strip-tease, je rekel neki italijanski filmski producent komiku Totoju, — v katerem je pet ljubkih deklet od vse obleke obdržalo na koncu samo pipe v ustih, pa me to sploh ni razburilo.

— To je povsem razumljivo, mu je odvrnil Toto. — Ti si vendar nekadilec!

Skoraj že dve uri je potepuh sedel na svojem opazovališču, ko je zagledal deklico, ki mu je prihajala naproti. Stara je bila približno štiri leta in se ni dosti razlikovala od svojih tovarišic. Tekla je, kot pač otroci vedno tečejo, ne vedoč, zakaj se jim mudi. Bila je kot so otroci iz dobrih družin, taka kot mnoge deklice enake starosti, ki so to popoldne šle mimo njega. Nikoli prej je ni videl, a vendar je takoj vedel, da je to o n a .

Morda so to bili njeni kostanjev rjav lasje, ki so vzbudili njegovo zanimanje, morda visoko, čisto čelo, ali

pa mali predrzni nasek, ki je v neuspelem poskusu, da bi zrasel navzgor, obstal na pol poti. Skratka spoznal jo je z nezmotljivim instinktom moža, ki je odvrzel vse spono civilizacije in si prav nič drugega ni več želel, kot videti to deklico.

„Pst,“ je dejal potepuh. Deklica je namah obstala in ga radovedno gledala. „Pridi sem, k meni,“ je tiho zaprosil. Mala je stopila bliže. Kako srčno rad bi jo sedaj vzela v naročje in poljubil na njena lica, a se ni upal.

„Kako ti je ime?“ jo je vprašal s čudno trepetajočim glasom. „Elvira,“ je otrok takoj povedal. „Elvira,“ je nežno in ljubkujoče ponovil, kot da je ta mala besedica tisti „sezam — odpri se“ za neki skrivnostni, nedosegljivi svet.

Hotel ji je reči še nekaj, nekaj, kar ne bi mogla več pozabiti, deklica pa se je že obrnila in stekla nazaj k skupini žensk. „Mamica,“ je naglo vzkliknila, „daj mi denarja za tistega moža, tam-le, mamica, prosim.“

Mati je bežno pogledala v tisto smer, potem je poiskala v torbici novce in ga dala hčerki v iztegnjeno roko.

Deklica se je počasi vrnila. Nerodno ji je bilo. Otroci se dostikrat sramujejo, kadar je treba obdarovati berača. Tudi je bila preplašena, ker jo je mož neprestano gledal z očmi, v katerih je bilo neskončno mnogo ljubezni in topline. „Tu imaš,“ je dejala mnogo preglasno in hitro, kot bi si hotela na ta način dati poguma, da izpelje svojo namero do kraja.

Potepuh je otroka prijel za roko, stisnil njene prste okoli novca in božal majhno rokico. „Hvala ti, Elvira, toda jaz ničesar ne potrebujem. Nisem tako reven, kot ti misliš“ je toplo dejal. Držal je njeno malo pest in jo ljubkoval s plaho nežnostjo, ki tako dobro de.

Pravzaprav bi moral otrok občutiti pred njim strah. Toda ne, morda je Elvira slutila, da mož ne misli zlo, ali pa se tudi še ni zavedala, da obleka dela človeka, cunje pa potepuha. Zasmejala se je z odkritosrčnim, otroškim smehom, ki nič ne skriva in ni preračunljiv.

Za potepuha pa je minil ves drugi svet krog njega. Vse luči so se prižgale za njega na tem otroškem obrazku. Zdaj je končno vedel, da vse njegovo pomanjkanje in vsa njegova stiska nista bila zaman. Kolikokrat si je zaželel doživeti ta trenutek, sanjal je o njem in hrepenel po tem srečanju, odkar je štiri leta prej v nekem malem, zapuščenem kraju zvedel za rojstvo te deklice. Otroški smeh je odtehtal vse zlato sveta in vsa leta samote.

Pred začetkom šolskega leta

- SLOVENSKI PRAVOPIS, slovar, pravorečje, pravopis, 1056 str., polusnje 130
- France Verbinc: SLOVAR TUJK, 772 str., umetno usnje 150
- France Tomšič: NEMŠKO-SLOVENSKI SLOVAR, 992 str. pl. 100
- France Tomšič: SLOVENSKO-NEMŠKI SLOVAR, 768 str., pl. 80
- NAŠA ZAČETNICA za 1. stopnjo dvojezičnih ljudskih šol, 80 str., ilustr., ppl. 45
- Dr. J. Kotnik: ŽEPNI SLOVARČEK, nemško-slovenski in slovensko-nemški, (Langenscheidt), 400 str. 36
- Rudolf Vouk: MOJCA BERE, berilce za 1. in 2. stopnjo dvojezičnih ljudskih šol, 104 str., ilustr. br. 12
- France Tomšič: PRIROČNI NEMŠKO-SLOVENSKI SLOVAR, 384 str., pl. 40
- SLOVENSKA ČITANKA za 1. razred Zvezne gimnazije za Slovence, 208 str., ilustr., ppl. 50
- Anton Slodnjak: ZGODOVINA SLOVENSKEGA SLOVSTVA, dve knjigi skupaj 592 str., ilustr., pl. 165

KNJIGARNA „NAŠA KNJIGA“ CELOVEC WULFENGASSE

Zenske so prihajale po poti. „Elvira,“ je nejevoljno zaklicala mati, ko je videla hčerko še vedno stati pri potepuhu.

Mala je odtegnila roko in stekla k materi. „Noče denarja,“ je trmasto rekla. Mlada žena je potepuha začudeno pogledala.

Za drobce sekunde sta se njuna pogleda križala.

Brez težave jo je prepoznal. Bila je še lepša, zrelejša in samozavestnejša. Tudi zadovoljnejša je bila videti. Ko jo je zadnjič videl, je bila le prehitro doraščajoč otrok s predolgimi rokami in nogami in z ljubkostjo komaj razvijajoče se ženskosti. Potepuh se je smehljaj, tako silno je bil srečen, ko je videl tudi njo srečno.

Mati deklice je je še enkrat pogledala. Njegov smehljaj jo je zadel kot zlat sončni žarek, ki hipoma predre temne oblake pozabe...

Poznala je ta smehljaj. Nekoč, pred mnogimi leti, sama ni vedela kdaj in kje, je ta smehljaj spoznala in ga ljubila. Sončil jo je in grel, dajal ji je moči, veselje in življenjski pogum. Kdaj je srečala ta smehljaj? Ne srečala, doživljala ga je in se razvijala v njem.

In ko je iskala v spominu pot nazaj v preteklost, se je zavesa spomina naenkrat razgrnila. Iz pozabe let se je dvignila slika še mladega vitkega moža. „Moj oče,“ jo je spreletelo. Z močjo požara je spomin vzplamtel v njej, ji vzel dih in stisnil srce.

„Oče!“ Gledala ga je v duhu pri tenisu, ob krmilu avtomobila, povsod tam, kjer je bilo mnogo zraka in sonca. Samo ne za pisalno mizo. Bil je lahkomiselni, lahkoživ oče, a neverjetno ljubeznen in zanimiv tako, da mu zlepa nisi mogel nič zameriti.

„Nemogoče,“ si je dejala in si zaman prizadevala, da bi sliko odpodila. Oče je vendar pred mnogimi leti

utonil v zalivu, ko se je njegova jadrnica prevrnila. Takrat so glede na njegov katastrofalen finančni položaj šepetali, da to najbrž ni bila nesreča. Vendar je zavarovalnica izplačala zavarovalnino, ki je njo in mater rešila popolne revščine.

„Morda pa res ni bila nesreča?“ Težko je dihal in s težavo skrivala svoje razburjenje.

„Oprostite,“ je naglo dejala spremeljevalkam, prišla hčerko za roko in odhitela nazaj.

Potepuh je že izgubil. Skoraj mu je bila hvaležna, da je odšel. „Nesmisel,“ si je skušala umiriti svoje divje razbijajoče srce. „Kdo ve od kod pritepen berač je to, nič drugega,“ je skušala varati svoje dvome, vendar ji je bila ta misel grenka ko grda laž.

Onkraj predmestja z vilami, kjer so spolzke skale štrlele daleč ven v morje, je stal potepuh in gledal nazaj v mesto. Majhne, rumene pike cestnih svetilk so žalostno pomežikovale v nejasen somrak večera. Plamenasti jeziki večerne zarje so objemali trdnjavo zgoraj na hribu onkraj pristanišča. Izza pomola je prihajal poštni parnik in puhal zahajajočemu soncu naproti. Svetlobni snopi luči iz svetilnika so začeli poskakovati preko valov: rdeče-belo-rdeče-belo.

Prav tako, kot danes je, še hropeč od napornega plavanja, stal na teh čerih in zrl zadnjič na mesto, preden se je oblekel, da se potem izgubi v neizmernih širinah južne Amerike.

Odšel je na cesto. Zadnji utrip mesta je utihnil za njim. Nič drugega ni bilo več pred njim kot le še cesta, ki se nikjer ne konča.

Slepeča luč žarometa nekega avtomobila se je pojavila in spet ugasnila, kot da jo je pogoltnila zemlja.

Potepuh pa se je smehljaj. Saj zdaj ni bil več sam!

ILIJU POPOVSKI

Resnica o gordijskem vozlu

Pripovedujejo, da je v stari Heladi živel znameniti Gordij, vodja podjetja „Ambrozija-koop“.

Ta tovariš Gordij ni bil znan po kakšnih posebnih lasnostih in zaslugah. Nasprotno: v trojanski vojni sploh ni sodeloval, ker je bil spoznan za omejeno sposobnega; tudi v potrojanskem obdobju izgradnje ni dosegel kakih posebnih uspehov, čeprav je bil precej let glavni amfor maratonskega okraja.

In vendar so poznali Gordija vsi prebivalci ponosne Helade. Poznali so ga zaradi njegovega tako imenovanega vozla.

V čem je bilo bistvo tega gordijskega vozla?

„Ambrozija-koop“ je bilo edino podjetje te vrste v deželi in je kot tako preskrbovalo Olimp in njegove prebivalce z ambrozijo, nektarjem in drugimi bazanskimi pijačami. Direktoropulas podjetja je bil seveda Gordij osebno. Prišel je na originalno misel: kaj bi se mučil s kadrovskimi problemi v podjetju, ko pa ima — Afrodita bodi zahvaljena — številno in zadostno družino?

In izdal je odločbe:

1. Za pomočnika direktoropulosa se postavlja tovariš Demetrius, Gordijev stric.
 2. Za glavnega metafora se določi tovariš Hibridos, Gordijev sin.
 3. Dolžnost generalnega komfora „Ambrozija-koopa“ prevzame tovariš Zeljos, Gordijev rodni brat.
 4. Glavni blagajnik naj bo Orfurios, Gordijev oče.
 5. Tajnica podjetja naj bo, naj bo... jasno, Palamida, Gordijeva soproga, kdo drugi neki?
- In tako je nastal znameniti gordijski voz. Na Olimp so začeli prihajati akti naslednje vsebine:
- „Predlagam, da nagradimo tovariša Hibridosa, metafora našega podjetja, z vsoto 100.000 drahem, ker je požrtvovalno in vztrajno...“
- „Mnenja sem, da bi morali tovarišu Zeljosu, gene-

ralnemu komfору „Ambrozija-koop“ odobriti službeno potovanje v Dakijo in Skitijo, ker se je izkazal za zelo sposobnega in spretnega...“

„Energično se strinjamo z zahtevo tovarišice Palamide, da se ji dodeli službena četverovprega s požrtvovalnimi uzdami in zastavicami, ker se je imenovana trudila...“

Čez nekaj časa so bogovi opazili, da v podjetju „Ambrozija-koop“ nekaj ni v redu. Nektar je bil vedno bolj kisel, ambrozija večkrat plesniva, z druge strani pa je fond za osebne nagrade in premije strahovito hitro naraščal. Nekaj časa so molče trpeli in upali, da se bo podjetje poboljšalo, toda nič: nektar je bil še vedno kisel, ambrozija plesniva, dotacije se niso zmanjšale...

Dovolj je bilo tega Zevsu, vrgel je jezno na zemljo nekaj strel, poklical človeka po imenu Vidropulos in mu dejal:

„Vidropulos, pojdi na zemljo, prevzemi „Ambrozija-koop“ in razvozljaj nekako tisti prekleti gordijski voz!“

„Razumem, tovariš bog!“ je strumno odgovoril Vidropulos in takoj začel izpolnjevati direktivo.

Vidropulos ni dolgo razmišljal: neusmiljeno je izmenjal celotno direkcijo „Ambrozija-koop“ in namesto Gordijevega očeta, sina, brata, tašče itd. postavil na odgovorna mesta svojega očeta, sina, brata, tašče itd.

Minila so stoletja, a spomin na Gordija je še živ. Še danes, kadar se v kakem kolektivu pomežajo osebni interesi z javno blaginjo, pravimo, da je tam prvi gordijski voz. In kadar se najde energičen mož, ki po Vidropulosovem vzoru postavi osebne interese na pravo mesto, pravimo: „Da, da, ta je sposoben, presegal je gordijski voz!“

A n e k d o t e

Angleška filmska igralka Vivian Leigh je izjavila, da želi igrati samo v tistih vlogah, ki ustrezajo njeni starosti.

„In kakšne vloge bi želeli, če doživite devetdeset let!“ jo je vprašala neka druga igralka.

„Če doživim devetdeset let, bi zavrnila predlog, naj igram osemdesetletnico,“ ji je odvrnila Vivian Leigh.

PREIZKUŠNJA

Telefonistka v centrali filmskega mesta Cinecittá blizu Rima je dvignila slušalko:

„Tukaj Cinecittá S kom želite govoriti!“

„Z nikomer!“ ji je odvrnil ženski glas. „Vašo številko sem našla v moževem žepu.“

„In kdo je tam!“ je vprašala telefonistka.

„Sophia Loren!“

NAROBE

Pisatelj Erich Maria Remarque je srečal znanca; ta mu je dejal:

„Krasen plašč imaš!“

„Da, kupil sem ga z denarjem, ki sem ga prilgiral pri kvar-tanju!“

„To pomeni, da imaš srečo v igril!“

„Ne, narobe!“ je dejal Remarque. „Za denar, ki sem ga izgubil, bi lahko kupil hišo.“

